

Notulen

van het verhandelde in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Midden-Delfland, gehouden op dinsdag 3 juli 2024, 19.30 uur.

Voorzitter : F.I. Noordermeer-van Slageren, burgemeester

Griffier : A. de Vos

Aanwezig : de heer B.J. Ammerlaan (Mijn Partij) (vanaf 20.15 uur), de heer J. van der Eijk (VVD), de heer A.J. Gebben (VVD), de heer J.G. Jongsma, (OGP Midden-Delfland), de heer N.C. Knaap (OGP Midden-Delfland), mevrouw S.A. Koppert (OGP Midden-Delfland), mevrouw D. Langeveld (CDA) de heer F.J. van Lier (Mijn Partij), de heer J.J.C. Moerman (VVD), de heer P.W. van Rijs (CDA), de heer R.H.P. Ringeling (ChristenUnie), de heer H. Rodenburg (CDA), de heer E.N.H. Roeling (Mijn Partij), de heer P.W. Scholtes (D66)(tot 20.50 uur), de heer J.P. van der Spek (Mijn Partij), de heer R.E. Vieira (D66) en de heer R.H.G. Zwaard (CDA)

Afwezig : -

Tevens aanwezig: de heer A.F. de Leede, mevrouw M. Oderwald-Ruijsbroek, de heer F.A. Voskamp, wethouders

1. Opening van de vergadering

De **voorzitter**: Dames en heren, inwoners thuis, voor zover die meekijken, en uiteraard raad, van harte welkom, allen, ook college en griffier. Jullie zagen net dat er even een rondje met gebak rondgebracht werd. Daar wil ik even mee starten. Er werd net gezegd 'u gaat toch niet aankondigen dat u weggaat?' Nou nee, zeker niet. Zeker niet. Ik vond dit wel een mooi moment om even bij stil te staan, voor het zomerreces. Er is gewoon hard gewerkt door jullie allemaal. Ik kijk hier naar de gehele raad, ik kijk naar het college, ik kijk naar iedereen die hier in de gemeente ook bijdragen heeft geleverd aan de opdrachten waar we in de raad over tot besluitvorming zijn gekomen of waarbij we op weg zijn naar besluitvorming. Dat vraagt ook veel vrije tijd. Daar wilde ik eigenlijk toch even bij stilstaan. Dan was er ook nog het goede nieuws gisteravond dat Nederland met 3-0 gewonnen heeft. Bovendien is het kabinet gestart en we gaan zien wat het wordt. En last but not least, was ik gisteravond ook echt positief verrast over het mooie debat dat werd gevoerd. Dat vond ik echt een compliment waard. Dat alles bij elkaar maakte dat ik vanmiddag dacht 'ik neem taart mee'. We gaan het zomerreces straks in en voor degene die er vrijdag niet bij is omdat diegene al op vakantie is of echt verhinderd is, bij het inluiden van het zomerreces, wens ik u bij dezen dan ook al een mooie zomer toe. Maar daarvoor hebben wij vanavond zeker nog een heel belangrijke agenda.

Nogmaals welkom. De avond staat grotendeels in het teken van de gemeentelijke financiën. We blikken terug op de Jaarrekening 2023. We kijken naar het heden, 2024 en we hebben de Kaderbrief 2025 waarbij we vooruitkijken. De vergadering is bij dezen geopend.

1.a Benoeming de heer P.T.C. van Oyen als burgercommissielid

De **voorzitter**: Ik ga naar de benoeming. En er wordt ondertussen gebak gegeten. Ik hoop dat dat matcht. De benoeming van de heer Van Oyen als burgercommissielid. Nu het tijdelijk lidmaatschap van de raad is beëindigd, is de heer Van Oyen geen lid meer van de raadscommissie. En om opnieuw als burgercommissielid te kunnen fungeren, zal de raad een besluit tot benoeming als burgercommissielid moeten nemen. En dit voorstel is op verzoek van de heer Van Oyen naar vandaag verplaatst. Wil iemand hierover het woord voeren? Nee. Dan kunnen we overgaan tot stemming. Ik wil u verzoeken om uw stem uit te brengen. Ik zie dat er een 100% positieve uitkomst is en daarmee wil ik uiteraard de heer Van Oyen feliciteren.

1.b Afleggen eed door de heer P.T.C. van Oyen

De **voorzitter**: Daarbij gaan we nu ook over tot het afleggen van de eed. Mag ik de heer Van Oyen naar voren vragen om de verklaring en de belofte af te leggen? En ik wil iedereen verzoeken te gaan staan. Ik lees de tekst van de verklaring voor.

'Ik verklaar dat ik, om tot lid van de commissie benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd.

Ik verklaar en beloof dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen.

Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als commissielid naar eer en geweten zal vervullen.'

De heer **Van Oyen**: Dat verklaar en beloof ik!

De **voorzitter**: Van harte gefeliciteerd.

2.a Spreekrecht voor belangstellenden

De **voorzitter**: Dat betekent dat wij doorgaan naar agendapunt 2.a Spreekrecht voor belangstellenden. En daar zijn geen aanmeldingen binnengekomen.

2.b Vaststellen van de agenda

De **voorzitter**: Dat betekent dat wij overgaan naar 2.b, het vaststellen van de agenda. Aan de orde is het vaststellen van de agenda waarbij punten 3 en 5 bespreekpunten zijn en punt 4 is een hamerstuk. Dat is de goede volgorde, vandaar zijn de punten zo opgelijnd. Kunt u instemmen met de agenda als ons deze voorligt? Zo ja, dan is deze bij deze vastgesteld.

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

3. Voorstel tot vaststellen Controleprotocol 2023 en Jaarrekening 2023

De **voorzitter**: Dan gaan we over tot bespreekpunt Voorstel tot het vaststellen van het Controleprotocol 2023 en de Jaarrekening 2023. Met de jaarstukken 2023 legt het college verantwoording af aan de gemeenteraad over het gevoerde beleid. Het college laat zien wat in 2023 is bereikt en wat daarvoor is gedaan en wat het heeft gekost. De Jaarstukken 2023 bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening en de bijlagen. Het college stelt aan de gemeenteraad voor om te besluiten tot 1. het vaststellen van het Controleprotocol 2023. Punt 2. het vaststellen van de Jaarstukken 2023. Punt 3. in te stemmen met het voorstel van de doorschuifbudgetten van het jaar 2023 en als 4. in te stemmen met de bijlagen bij het voorstel. Wie wil hierover het woord voeren? De heer Van der Eijk, de heer Roeling, mevrouw Langeveld. En dan wil ik als eerste het woord geven aan de heer Van der Eijk van de VVD.

De heer **Van der Eijk**: De cijfers hebben de goedkeuring van de accountant gekregen, voorzitter. De samenwerking met de accountant gaat ieder jaar steeds beter, hebben wij gehoord van de Auditcommissie. Er is wat extra werk geweest voor de accountant omdat wij diverse geoormerkte budgetten van het rijk krijgen die allemaal extra moeten worden gecontroleerd door de accountant. Hij had daar wat extra werk door.

Is het college in control? Dat is de vraag, voorzitter. Het verlies is kleiner dan verwacht door meer middelen van het rijk. Het tekort waar we mee startten aan het begin van 2023, kwam eigenlijk geheel door de raad zelf. Voorzitter, op de voorgestelde opties die de gemeenteraad kreeg, werd eigenlijk bij meerderheid 'ja' gezegd, op alles. Daarom hadden wij dus aan het begin van 2023 een negatieve exploitatie. Maar doordat het rijk meer middelen heeft vrijgemaakt, komen we beter uit. Dat hebben we wel gekregen. Echter, in de jaarrekening zien wij diverse beloftes van het college, die het doet voor de eerste helft van 2024. Deze is inmiddels verstreken, voorzitter. Het college belooft ons het Beheerplan Wegen, een Beheerplan Beschoeiingen, damwanden en kaden en een Beheerplan Baggerplan een Beheerplan Bruggen, een Beheerplan Bebording en wegmeubilair. De gemeenteraad heeft hier nog niets van gezien, voorzitter, terwijl deze beloftes zijn opgeschreven in de jaarrekening van 2023 en die is waarschijnlijk in mei of iets dergelijks gemaakt. Men is daar waarschijnlijk nog eerder aan begonnen, maar het college had toch wel kunnen voorzien dat we dit alles niet hebben. Dus het college had meer in control kunnen zijn.

De bouw van die zoutloods, stond voor 2020 in de begroting voor € 100.000,00. Daar kwam nog eens € 35.000,00 bij voor een zwaardere fundering. Uiteindelijk is er vorig jaar aan begonnen, te zien aan de middelen die zijn uitgegeven. Hij is nog niet klaar, maar ja, daar is uiteindelijk wel € 197.000,00 tegenaan gegaan, terwijl het in 2020 voor € 135.000,00 kon. Het is natuurlijk wel essentieel dat met alle doorschuifbudgetten het budget ieder jaar wordt opgerekt. Dat is natuurlijk niet de bedoeling.

De Westgaag, daar hebben we het ook diverse malen over gehad hier in het verleden. Die stond ook al voor renovatie in 2020 in de boeken. Er is wel eens op technische vraag gereageerd dat het een meekoppeling zou zijn voor de N468. Ik weet niet welke aannemer het raamcontract met de gemeente Midden-Delfland heeft. De N468 wordt door de BAM gedaan, ik zie die meekoppelkans niet helemaal, maar dat zal wel aan mij liggen.

De doseerinstallatie. De verantwoordelijk wethouder was niet zeker over het onderzoek, terwijl het wel in de boeken stond, voorzitter. Hoe lang is dan de inwerkperiode van de bestuursleden hier?

Waarschijnlijk weet hij we nu wel meer van, immers, een ezel stoot zich geen tweemaal aan dezelfde steen. De heer Scholtes noemde dit in de commissievergadering een leermoment.

De vraag die we kunnen stellen, is: is het college wel in control? De beheerplannen worden niet geleverd volgens toezegging en onderzoeken zijn in eerste instantie niet bekend. Er zijn veel leermomenten, voorzitter. Hier past een tegelwijsheid bij: veel beloven en weinig geven, doet gekken en dwazen in vreugde leven.

Voorzitter, de VVD leeft hier niet in vreugde. Het is uitermate zorgwekkend. De VVD zal het college helpen de punten die verbetering kunnen gebruiken te identificeren.

De **voorzitter**: Dan wil ik nu graag het woord geven aan de heer Roeling van Mijn Partij.

De heer **Roeling**: Wat betreft het protocol, daar kunnen we wel mee instemmen. Achteraf weliswaar, maar we hebben van de accountant begrepen dat dat niet al te veel impact heeft. Maar het sluit een beetje aan op de vorige spreker; zijn we in control?

Ik zal niet alle projecten langslopen die collega Van der Eijk heeft opgenoemd, maar wij zitten wel een beetje op die lijn, zoals we ook in de commissievergadering duidelijk hebben gemaakt. Wat ons betreft, is er onvoldoende discipline als het gaat over de begroting en de grondexploitaties. De grondexploitaties zijn natuurlijk ook verwerkt in de jaarrekening. En we zien dat er, wat ons betreft, te makkelijk wordt gegrepen naar de algemene reserve. Jaarlijks, ik denk dat het nu inmiddels € 60 miljoen per jaar is, krijgt het college budget mee. Wij mogen verwachten dat daarbinnen wordt gewerkt. Ja, er zijn uitzonderingen. Uitzonderingen zouden er kunnen zijn als er op initiatief van de gemeenteraad iets gebeurt en dat ook bekostigd moet worden en de wethouder dan voorstelt 'nou ja, jongens, leuk en aardig, maar dat willen we toch maar even uit de algemene reserve halen'. Maar het komt zelden of nooit voor eigenlijk, dat op initiatief van de raad zoiets gebeurt. Wat we wel vaak zien, te vaak, wat ons betreft, is een begrotingswijziging waarin een eventueel tekort uit de algemene reserve wordt gehaald. Een begroting is op zich natuurlijk wel een dynamisch iets en een portefeuillehouder kan gewoon binnen zijn programma schuiven met gelden om een tegenvallertje hier weg te werken zonder naar de raad te komen voor een begrotingswijziging. De ene keer zal het een meevaller zijn waar je dan tegenvallers mee kunt wegstrepen. Maar er is, wat ons betreft, ook nog zoiets dat een portefeuillehouder binnen zijn eigen portefeuille kijkt 'nou ja, voordat ik naar de raad ga, wil ik toch wel even kijken of er hier of daar niet wat vrijvalt binnen mijn eigen programma's en desnoods stel ik de raad voor om een bepaalde investering dan maar niet te doen om dat tekort, of dat dreigende tekort weg te werken'. Dan kom je bijna automatisch bij de doorschuifbudgetten. Daar ergeren we ons ook al... Laat ik het anders formuleren. Wij maken ons al jaren zorgen over de doorschuifbudgetten. Misschien is het ook een idee om daar eens mee aan de slag te gaan, dat je als college zegt 'we hebben die investeringen toen voorgesteld. Nut en noodzaak blijken wat minder te zijn dan we ons hadden voorgesteld'. Daarmee kun je ook tekorten of dreigende tegenvallers wegstrepen. Dat gebeurt zelden tot nooit, voorzitter. Wij zien nooit dat er een voorstel onze kant op komt waarin gezegd wordt 'dat zou weliswaar een tegenvaller kunnen zijn, maar door die en die maatregelen te treffen, hoeven we geen greep uit de algemene reserve te doen'.

Waar leidt het toe als we kijken naar de jaarrekening? De jaarrekening. Dan kijken we toch maar weer even naar het eigen vermogen. Dat is afgenomen met € 2,7 miljoen. € 2,7 miljoen minder eigen vermogen. Daar zal voor sommige dingen best een goede reden geweest zijn. Maar wat ons betreft, is dat te makkelijk en onzorgvuldig. Dus dat vinden wij niet langer kunnen. Als we op deze weg doorgaan, zitten we binnen vijftien jaar op nul. Wij vinden nog steeds dat wij uit het verleden een fors eigen vermogen hebben en daar ook weer de voordelen van hebben, rente, et cetera. En op het moment dat je dus een begroting aangaat en je moet onderaan de streep toch een greep uit het eigen vermogen doen van € 2,7 miljoen, leef je op te grote voet, voorzitter. Dat vinden wij zeer ongewenst. Er is ook geen enkel perspectief waardoor dit mogelijk stabiel zal zijn de komende jaren, of nog beter, zal groeien.

Hetzelfde geldt voor de grondexploitatie. Daar zien we een verslechtering van € 1,8 miljoen. Een verslechtering van € 1,8 miljoen ten opzichte van wat we met het college hebben afgesproken als raad. 'Over 2023 gaan we dat doen, die kosten gaan we maken, die opbrengsten gaan we genereren. En dat is het'. 'Nou', zegt het college, 'we hebben gekeken, maar dat is toch niet gelukt'. En ook wat de grondexploitaties betreft, daar hebben wij al eerder wat over gezegd, vinden wij dat de wijze waarop dat nu gebeurt, de positie van de gemeenteraad ondermijnt. Dat gebeurt al met het format, de grondexploitatie zoals we die nu krijgen voorgeschoteld. Daar zaten genoeg knoppen aan waar ook de gemeenteraad iets over kon zeggen. Ik zal het ongetwijfeld ook tijdens de commissievergadering gezegd hebben, maar uitgeefbare vierkante meters ten opzichte van het plangebied, dat is een knop waar je aan kunt draaien op het moment dat dat minder wordt. Je kunt kijken naar het woningbouwprogramma. Je kunt kijken naar het bouwprogramma. Je kunt kijken naar het openbaar gebied. Je kunt kijken naar de kosten die je maakt in het openbaar gebied; gaan we een mooie brug aanleggen of doen we het af met een duiker? Al die knoppen, daar wordt nooit gebruikt van gemaakt. En wat krijg je dan? Dan krijg je inderdaad dat wordt voorgesteld om maar mee te werken aan een verslechtering van € 1,8 miljoen. Dat doen we niet, voorzitter. Kijken we naar de bezetting, dus de medewerkers die aanwezig zijn, dan is dat aantal in 2023 met 15,2 fte gegroeid. Kijken we naar de externen – dat is in het verleden altijd een dingetje geweest en nu dreigt dat ook weer een dingetje te worden – dan is het percentage externe inhuur met 50% toegenomen ten opzichte van 2022. Dat zijn allemaal kwesties waar wij de komende tijd toch serieus naar gaan kijken, voorzitter. Wij denken dat er verbeteringen mogelijk moeten zijn. We willen dit soort situaties voorkomen. Ik heb het nu over 2023. Wij zullen dus niet instemmen met 2023 en we zullen ons de komende tijd beraden op welke verbeterlagen wij zien.

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie van de heer Jongsma, OGP Midden-Delfland.

De heer **Jongsma**: Voorzitter, ik dacht, ik laat eerst de heer Roeling zijn verhaal even netjes afmaken. Hij zat er lekker in. Maar het viel mij op dat mijnheer Roeling stelde dat wij als gemeente op te grote voet leven. Dan is mijn vraag natuurlijk: op welke fronten of vlakken leven we op de grote voet en hoe zouden wij wellicht op een wat kleinere voet kunnen gaan leven? Zou u daar iets over kunnen zeggen?

De heer **Roeling**: Ik heb natuurlijk nu puur gekeken naar het eigen vermogen en al gezegd 'er zullen zaken zijn die terecht daaruit besteed zijn, of betaald zijn vanuit het eigen vermogen'. Ik zou voor u niet zo een-twee-drie kunnen opsommen wat nu de doorslaggevende punten waren waarom het eigen vermogen is afgenomen met € 2,7 miljoen. Maar dat is wel iets waar we de komende tijd naar willen kijken om ook met een serieus voorstel te komen en niet maar te zeggen 'we hebben het budgetrecht en we beperken het budget en je zoekt het maar uit'. Zo doen we dat ook niet. Maar we vinden wel dat het op sommige fronten beter kan, waardoor de uitname uit eigen vermogen fors kleiner zal zijn zodat we dit soort getallen niet meer tegenkomen. Dus kort gezegd, ik zou niet weten waar precies de pijn zit. Maar dat er pijn zit, is voor ons wel duidelijk.

De **voorzitter**: Dank u wel, de heer Roeling. O sorry. U mag uw weg vervolgen.

De heer **Roeling**: Dank u voorzitter. Afrondend. Wij zullen niet instemmen met de jaarrekening. Dat hebben we ook niet gedaan met de grondexploitaties en u kunt van ons verwachten dat we wel met wat meer detail, waar de heer Jongsma ook om vraagt, zullen komen om aan te geven waar het aan scheelt. We kunnen het aan de wethouder vragen, maar die zal zeggen 'we hebben gedaan wat de raad wilde'. Om dat nu te voorkomen, stellen we dan ook geen vragen aan het college. Dus u kunt dit beschouwen als een mededeling en een stemverklaring, voorzitter.

De **voorzitter**: Dan wil ik nu graag het woord geven aan mevrouw Langeveld van het CDA.

Mevrouw **Langeveld**: In de commissievergadering heeft mijn collega de heer Van Rijs al een akkoord gegeven over de te nemen beslispunten, dus daar zal ik verder niets meer over zeggen. Vanuit het CDA hebben we nog wel een technische vraag gesteld. Ik zal even kort herhalen wat die technische vraag is, ook voor de mensen thuis. In de jaarrekening van 2023 zien we dat bij het programma 5, dat gaat over het Sociaal Domein en welzijn, een bedrag is begroot van ongeveer € 4,8 miljoen. En daar hadden wij een aantal vragen over, hoe dat bedrag is opgebouwd en wat de

totale kosten daarvan zijn per onderdeel. Graag wilden we ook een vergelijking met de kosten van 2022 en 2023. Ik wil het college bedanken voor de zeer uitgebreide beantwoording. Hier hebben we ook wat aan. Hier kunnen we ook echt verder mee, dus dank daarvoor.

We zien onderaan in de beantwoording wel dat wij op de specialistische jeugdhulp bijna € 600.000,00 meer uit hebben gegeven in het jaar 2023 ten opzichte van 2022. Dat baart ons natuurlijk zorgen aan de ene kant. En aan de andere kant is het ook wel de landelijke tendens. We zien ook in andere gemeenten dat er forse overschrijdingen zijn. Daar zijn allerlei redenen voor te vinden, maar wij willen vanuit het CDA wel een oproep doen aan het college om waakzaam te zijn. Het is goed te lezen dat er een analyse plaatsvindt, zowel lokaal, binnen het Maatschappelijk Team, als regionaal bij het project Kostenbeheersing. De vraag die ik nog heb aan het college is: kan het college ook aangeven wanneer wij als raad op de hoogte gesteld worden van de analyse? En als er ook kostenbesparingsmaatregelen zijn of worden voorgesteld, worden die ook met ons gedeeld?

De **voorzitter**: Dan kijk ik nu naar wethouder Voskamp voor de beantwoording van de vragen die zijn gesteld.

Wethouder **Voskamp**: Voorzitter, volgens mij zijn er niet heel veel vragen gesteld aan mij. Ik zal straks de vraag over de jeugdhulp aan mijn collega doorgeven. Ik haal uit de beschouwingen maar één vraag: is het college in control? Het is misschien een algemene vraag. Ik hecht er toch wel waarde aan om daar even kort op in te gaan. De heer Van der Eijk schetste het al. We hebben natuurlijk een begroting aangenomen in 2022 en nog voordat het jaar begon, is daar een begrotingswijziging op geweest die het perspectief flink negatief bijstelde. Voorzitter, we proberen zo reëel mogelijk te begroten. Dat de wereld er anders uit ziet na 2022, tot op dit moment, is volgens mij ook wel evident. Als we toen hadden gezegd dat die inflatie zo gigantisch op zou lopen, als we toen hadden gezegd dat wereldzaken als oorlog en dergelijke zo van belang zouden zijn op bijvoorbeeld de instroom van vluchtelingen en dergelijke – dat hadden we dat met elkaar toen nog niet kunnen voorzien. In die zin denk ik dat we in control zijn in een veranderende wereld, in een veranderende gemeente. We hebben met elkaar – en dan wil ik toch richting de heer Roeling zeggen, expliciet met elkaar, u als raad en wij als college, de mensen buiten en de ambtenaren – hard gewerkt om hier in Midden-Delfland zo goed als mogelijk ervoor te zorgen dat het goed wonen, leven en werken is. En volgens mij, is het antwoord als we vragen 'zijn we in control?', 'ja, daar zijn we in geslaagd'. Dat het op sommige vlakken beter kan, neem ik zeker ook mee. Maar ik wil wel aangeven dat de gemeente er goed bij ligt, financieel er gezond voor staat en dat we met elkaar genoeg werk te doen hebben voor de komende jaren. Voorzitter, op deze wijze mijn beschouwingen op de opmerkingen die ik gehoord heb.

De **voorzitter**: Dan kijk ik nu naar mevrouw Oderwald. Die ook wil reageren op de vraag over het Sociaal Domein.

Wethouder **Oderwald**: Ik heb een vraag gekregen van mevrouw Langeveld aangaande de ontwikkelingen in de jeugdhulp en de stijgingen die we gezien hebben en hoe we dat aan het aanpakken zijn. Zoals u weet, zullen we in dit najaar onze lokale jeugdaanpak presenteren. Daar hebben we met u al een aantal sessies over gehad. Maar jeugdbeleid gaat verder dan alleen onze lokale aanpak met ons Maatschappelijk Team en onze lokale beleidsmedewerkers. Daar werken we ook heel intensief op samen in de regio, vanuit de regiovisie die we met elkaar hebben opgesteld. We zien daar ook dat er een duidelijke aanpak is voor het beheersen van kosten. Daarvoor hebben we een aantal speerpunten vastgesteld met elkaar in de regio die we met u zullen delen in het najaar, op 25 september a.s. Daarover is een brief aan u onderweg. Ik denk dat die brief en die uitnodiging nog bij de laatste stukken van het college zullen zitten. Daar zit ook al een stuk bij dat exact daarop ingaat. En daar leest u alles wat we aan het doen zijn. Wij proberen vaart te maken. We werken vanuit die regiovisie en dat zorgt er ook voor dat we u daarbij betrekken en u meenemen, maar dat zorgt er ook voor, omdat de besluitvorming echt zodanige urgentie vraagt en we binnen de kaders blijven, dat we daar niet daadwerkelijke debatten over voeren. Want we werken vanuit die regiovisie. Dat is mijn antwoord.

De **voorzitter**: Dan wil ik ook graag de collega-wethouder het woord geven, mijnheer De Leede.

Wethouder **De Leede**: Ja, voorzitter. Ik wil even ingaan op een paar vragen van de heer Van der Eijk, die terecht wees op het feit dat de beheerplannen niet in het eerste halfjaar zijn afgerond. Dat klopt. Dat was, tot op het laatste moment, wel de bedoeling, vandaar dat de tekst ook is opgenomen, zoals die is opgenomen, maar het is uiteindelijk niet gelukt. Dus het klopt, dat dat niet voor elkaar gekomen is, zoals de bedoeling was. Daar komen we natuurlijk direct na het reces op terug omdat er ook samenhang is met de begroting want de beheerplannen werken natuurlijk ook weer door naar de komende jaren.

Zijn tweede opmerking ging erover dat budgetten doorschuiven ook vaak tot kostenverhoging leidt. Dat is natuurlijk ook een concreet, juist punt omdat doorschuiven in een tijd van prijsstijgingen leidt tot kostenverhogingen. En dat moeten we inderdaad, waar mogelijk, zien te voorkomen. Het derde punt, waar hij mij ook in de commissie op wees, was het onderzoek naar de doseerinstallaties. Daar ben ik natuurlijk meteen ingedoken, dat heeft hij goed begrepen. Dat onderzoek is er inderdaad, dus dat kan ik ook ter hand stellen aan de leden van de raad. Alleen zijn er nog geen conclusies aan verbonden. Daarom was het ook nog niet op de bestuurlijke tafel verschenen, want aan de hand van dit onderzoek moeten we dus een afweging maken 'wat zijn kansrijke oplossingen die uit dat onderzoek voortkomen en wat zijn minder kansrijke oplossingen?' Dus het onderzoek kan ik u ter beschikking stellen, maar er is nog geen bestuurlijke conclusie aan verbonden. Dat even naar aanleiding van zijn vragen.

De **voorzitter**: Daarmee sluit ik deze eerste termijn af en vraag ik wie er voor de tweede termijn ook nog ruimte vraagt. De heer Van der Eijk, de heer Jongsma. Dan hierbij geef ik het woord aan de heer Jongsma van de OGP Midden-Delfland.

De heer **Jongsma**: Voorzitter, ik dacht, ik sla de eerste termijn even over om te horen wat er allemaal gezegd wordt, ook qua reactie vanuit het college. Ik hoor inderdaad een paar partijen, de VVD en Mijn Partij, zeggen 'zijn we wel in control?' Ik denk over het algemeen, als we het stuk lezen, dat we wel in control zijn als gemeente en als college. Alleen ben ik het er wel mee eens dat wij heel kritisch moeten zijn. Want van dit document, de jaarrekening over 2023, hebben we in de begrotingsbehandeling 2022 ook al gezegd 'pas op met al die doorschuifprojecten, want we moeten het allemaal wel aankunnen'. Nu lijkt het ook wel alsof we alles in de tweede helft van 2024 gaan doen. Ik denk dat de zomer een mooi moment is om even heel kritisch te kijken; wat moet er allemaal nog gebeuren? Wat hebben we tot dusver allemaal beloofd? En kom alsjeblieft met een realistische planning en gebruik die dan ook meteen voor het opstellen van een begroting en leer daarvan voor 2025. Want ja, het is wel heel erg ambitieus en de heer Roeling gaf al aan 'daarvoor hebben we waarschijnlijk al vijftien mensen extra moeten inzetten'. Ik denk dat dat ook zomaar kan, want er moet ook veel werk verzet worden. Dan is straks de vraag, maar daar hebben we het bij de kadernota over, 'willen we dat? Willen we wat extra handjes hebben om alles ook daadwerkelijk uit te voeren?'

Verder hoor ik dat inhuur met 50% is toegenomen. Ik denk dan 'zo gek is dat niet', als er zo weinig goede mensen aan te trekken zijn, heb je automatisch misschien meer mensen nodig voor inhuur om dat voor elkaar te krijgen. De vraag is: willen we zoveel inhuren? Dat is misschien ook wel een leuke vraag om bij de kadernota mee te nemen.

Zo hoor ik toch veel dingen waarvan ik denk 'echt handig om dat straks mee te nemen, want we zitten nu nog bij het verleden en het heden slaan we even over, maar straks bij het volgende agendapunt gaan we naar de toekomst'. Ik denk dat we nog wel een aantal lessen kunnen leren uit de jaarrekening die nu voorligt. Maar voor ons is het in ieder geval een document waar we heel veel uit kunnen leren. Het is een financieel document dat klopt. Dat heeft de accountant ook onderbouwd, dus voor ons is het in ieder geval een stuk om positief op te besluiten.

De **voorzitter**: Dan wil ik nu graag het woord geven aan de heer Van der Eijk van de VVD. Aan u het woord.

De heer **Van der Eijk**: Dank, ik heb volgens mij een paar concrete toezeggingen gekregen van het college, waarvoor dank. Die beheerplannen verwacht ik dan in september en dan zijn waarschijnlijk wel de inzichten en vooruitzichten voor volgend jaar daarin verwerkt. Of er komen eens wat keuzeopties waarmee de raad dan kan instemmen met een lager beheerniveau om binnen om de begrotingsdoelstellingen die we volgend jaar krijgen te passen. Daar moet bezuinigd worden of er moeten middelen worden omgebogen. Daar komen we natuurlijk zo meteen bij de kadernota ook

op terug, maar dat hangt natuurlijk wel aan elkaar. Als we deze beheerplannen een halfjaar geleden hadden vastgesteld, met een rooskleurig vooruitzicht, dan hadden we misschien andere normen gesteld. Dat neemt niet weg dat natuurlijk uiteindelijk onze inwoners en de gebruikers van die buitenruimte er de dupe zijn van zijn dat het onderhoud daar minder wordt, of een lager niveau zal hebben, als de raad daarmee akkoord gaat. Je kunt wel voor opties kiezen als 'net zo goed onderhoud voor minder', maar je hebt goed, snel en goedkoop en dan gaan er altijd maar twee opties samen. Laat ik dat dan aan het college meegeven in dezen.

Een onderzoek zonder de bestuurlijke conclusie, dat is wel iets waar ik graag mijn vingers op zou willen leggen, voorzitter. Dus ik zou graag van dat aanbod van de wethouder gebruikmaken. Want misschien kan de VVD dan haar eigen conclusies daaruit trekken en die dan naast de conclusies leggen waar het college mee komt. Dat zou wel leuk zijn voor een debat. Dus daar kijk ik naar uit. Wat de beslispunten die hier worden gevraagd betreft. Ja, cijfermatig kunnen wij akkoord gaan daarmee, net als de accountant. Beleidsmatig vinden wij het toch te mager voorzitter. Dus u kunt dat zien als een stemverklaring. Wij stemmen cijfermatig in, maar beleidsmatig is het een vijfje voor de VVD en dan kunnen wij helaas op dat punt niet instemmen. Dus dat kunt u noteren als stemverklaring.

De **voorzitter**: Ik kijk even rond. Dit betekent dat de heer Voskamp hierop het laatste woord heeft en hierbij het woord krijgt.

Wethouder **Voskamp**: Voorzitter, ik wil nog even reageren op de doorschuifbudgetten zoals de heer Jongsma die aankaartte en waarover natuurlijk wel vaker hier in de raad sprake is geweest. Volgens mij zetten we in, met elkaar, ook weer, op die doorschuifbudgetten. Sommige doorschuifbudgetten zijn nu eenmaal gewoon over meerdere jaren verdeeld en moeten doorgeschoven worden, omdat het project niet in een keer klaar kan zijn. We hebben ook afgesproken in de Auditcommissie dat we ons wat strikter aan de verordening zullen houden. Dat wij een aantal keer doorschuiven en dat we weer terug laten vallen, dus daar zullen we ook scherp op zijn. Even uit mijn hoofd gezegd, is dat twee keer. Dat hebben we ook gedaan. We hebben al gekeken naar de doorschuifbudgetten en op die manier schuiven we al niet meer 100% door, maar juist al beperkt. Maar ik wil ook benadrukken, en dat blijf ik toch ook maar doen, dat we met die doorschuifbudgetten, met die budgetten die we daarvoor hebben, goede dingen voor de gemeente willen doen. We willen daarmee gewoon de dingen doen die nodig zijn. Als we een brug moeten vervangen, dan kunnen we kiezen hoe we dat doen. Maar uiteindelijk moet die wel vervangen worden. En als dat dit jaar niet gebeurt, dan misschien wel volgend jaar. Maar we ontkomen er niet aan dat we dat binnen een aantal jaar ook daadwerkelijk doen. Dus ik wil ook aangeven dat die doorschuifbudgetten niet alleen maar een negatieve klank hebben maar juist ook een manier zijn waarop we kritisch kijken naar onze investeringen. Als we het dit jaar nog niet hoeven te doen...

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie van de heer Scholtes van D66.

De heer **Scholtes**: Ik hoorde de wethouder heel verstandige dingen zeggen, voorzitter, maar op één ding sloeg ik even aan, namelijk dat 'als we een brug moeten vervangen en we hebben het in de begroting staan, dan moeten we dat doen'. Dat klopt. Maar als we nu al weten dat we het dit jaar niet gaan halen en dat we het volgend jaar niet halen, is het dan niet veel verstandiger om een budget te reserveren voor over twee jaar of over drie jaar?

De **voorzitter**: Dank u wel en hierbij geef ik het woord weer aan de heer Voskamp ter beantwoording.

Wethouder **Voskamp**: Voorzitter, de heer Jongsma riep ook op om kritisch te kijken naar de budgetten die er zijn. Ik denk dat u een terecht punt heeft als u zegt 'als we zeker weten dat we het niet doen, zouden we het dan niet op een andere manier moeten aanpakken en misschien de budgetten terug moeten laten vallen?' De vraag is natuurlijk altijd: hoe zeker weten we het?

De **voorzitter**: Ik zie opnieuw een interruptie. En u mag opnieuw het woord.

De heer **Scholtes**: Voorzitter, misschien loop ik al een klein beetje vooruit op twee agendapunten verder. Dus het eerstvolgende bspreekstuk. Maar zou het niet verstandig zijn – want we hebben

in het verleden geleerd dat we vaak denken dat we het gaan doen volgend jaar, maar het er vaak niet van komt – dat we het misschien toch anders inplannen en kijken 'is het echt reëel dat we het gaan doen? Of niet?' We lopen al heel wat jaren tegen die doorschuifbudgetten aan. Is het niet verstandiger om te zeggen 'we verwachten niet dat we het gaan doen, dus we zetten hem op een jaar later, of nog een jaar later'?

De **voorzitter**: Ik geef wederom het woord aan de heer Voskamp.

Wethouder **Voskamp**: Ja, voorzitter. Met het risico dat ik een vraag probeer te beantwoorden die niet gesteld is, of dat ik een kant op ga die niet de bedoeling is, maar ja, daar gaan we kritisch naar kijken. Maar volgens mij zit het probleem erin dat als we weten dat we het volgend jaar niet doen, het maar onzeker is of we het het jaar daarna doen. Misschien moeten we er juist voor kiezen om zo'n budget dan terug te laten vallen en vrij te laten vallen en zeggen 'we halen het helemaal uit de productraming'. Alleen, dat wil niet zeggen dat we het niet gaan doen. Dat betekent dat we er dus later op terug moeten komen, op het moment dat we het wel gaan doen. Daarmee lijkt het een heel mooie besparing te zijn, maar het is misschien maar een besparing op één of twee jaar, want daarna komt het gewoon netjes terug en gaan we het uitvoeren. Dan wordt die brug vervangen en dan hebben we de kapitaallasten in het jaar erop gewoon te verwerken in de begroting. Dus voorzitter, ik wil zeker zeggen dat we daar kritisch naar gaan kijken, misschien inderdaad vooruitlopend op het volgende agendapunt dat we gaan bespreken. Het is het waard om er kritisch naar te kijken, maar ik wil ook daarmee aangeven dat we die budgetten niet voor niets hebben geraamd en dat we ons best doen om dat gewoon uit te geven omdat dat goed is voor de gemeente. Laten we elkaar daarin scherp houden, om te kijken wat we kunnen afwaarderen, als het mogelijk is, en misschien door extra inzet juist te zorgen dat we het ook uitgegeven krijgen.

De **voorzitter**: Dank u wel mijnheer Voskamp en daarmee is ook de tweede termijn afgerond en gaan wij na deze beraadslagingen over tot besluitvorming. Waarbij ik een stemverklaring van Mijn Partij en een stemverklaring van de VVD heb gehoord, waarbij cijfermatig akkoord is gegaan en beleidsmatig een stemverklaring is afgegeven. Daarbij geef ik nu de gelegenheid om uw stem uit te brengen. En ik zie 13 stemmen positief en 4 negatief en daarmee is het voorstel aangenomen.

Het voorstel wordt aangenomen met stemmen tegen van de fractie van Mijn Partij.

4. Voorstel tot vaststellen van Tweede periodieke begrotingswijziging 2024

De **voorzitter**: Dan gaan we naar agendapunt 4 Voorstel tot vaststellen van Tweede periodieke begrotingswijziging 2024. Het Voorstel tot vaststellen van Tweede periodieke begrotingswijziging is als hamerstuk door de commissie doorgeleid. En bij dezen heeft de raad hiermee ingestemd.

5. Voorstel tot vaststellen van Kaderbrief 2025-2028

De **voorzitter**: Dan gaan we over tot agendapunt 5, Voorstel tot vaststellen van Kaderbrief 2025-2028. Aan de orde is de Kadernota 2025-2028. En dit document bevat het meerjarenbeeld en stelt kaders en uitgangspunten voor die bij uitwerking leiden tot de Begroting 2025. Hiermee is het dus voor de raad een belangrijk sturend voorstel. En de volgende besluiten liggen voor: a. Het vaststellen van de Kadernota 2025-2028 en b. Het college de opdracht te geven om in lijn met en conform de kaders van de Kadernota 2025-2028, de Begroting 2025 en het meerjarenperspectief 2026-2028 op te werken voor besluitvorming richting de Begrotingsraad in november. Wie wil hierover het woord voeren? Ik wil als eerste het woord geven aan de heer Vieira van D66.

De heer **Vieira**: Voorzitter en mederaadsleden, het is fijn dat we hier bij elkaar zitten om dit onderwerp te bespreken zo vroeg in het jaar, zodat we in ieder geval weten waar we naar vooruitblikken naar de toekomst, iets wat we in het verleden niet deden. Dus goed dat we dit gepland hebben vanavond. Dank ook aan de ambtenaren en iedereen die gewerkt heeft aan de kadernota, kortom, het ordenen van allerlei zaken vanuit de meicirculaire en nog heel veel andere financiële zaken, zodat we een goed beeld hebben van wat we kunnen verwachten. Die verwachtingen zijn als we naar het meerjarenperspectief kijken, helaas niet al te positief. Sterker nog, we zien in 2026 een flinke dip. Dat zien alle gemeenten, maar dat betekent wel dat we daarop moeten anticiperen. Ik kom straks even terug op hoe wij dat voor ons zien.

Wat ons betreft, en ik denk misschien ook wat vele anderen betreft, en eigenlijk is het ook de wet en moeten we ons natuurlijk houden aan de wettelijke taken, doen we ook geen concessies op het gebied van digitale veiligheid. Gegevens van onze inwoners moet gewoon veilig zijn. En wat ons betreft staan we klaar voor onze inwoners die het moeilijk hebben. Er kwam naar voren dat de dienstverlening in de gemeente op een kritisch niveau zat. We moeten gewoon door blijven werken om dat op peil te houden. De bereikbaarheid van onze kernen staat onder druk en wat ons betreft, moeten onze inwoners die in armoede leven of het moeilijk hebben altijd mee kunnen doen. Dus wat ons betreft, zetten we gewoon in op die lijn, op die doelen.

Als je inzet op die doelen, dan vloeit er van alles uit voort. In het vorige agendapunt werd er gesproken over inhuur of personeel. Dat is dan niet een doel, maar een middel. Op het moment dat je dan naar een overschrijding neigt, is het natuurlijk wel goed dat het college ons inzicht geeft 'beste raad, u heeft ons dit doel of deze doelen meegegeven, maar wij kunnen dit alleen maar bereiken door bijvoorbeeld extra inhuur, of niet, of minder'. Wij verwachten wel van het college dat het inzichtelijk maakt, als er overschrijding is, waarom dat is, om dat doel te bereiken. Dan kunnen wij als raad altijd nog aangeven 'dan maar een concessie doen aan het doel'. Maar wat ons betreft, zijn de doelen leidend en is trouwens ook het coalitieakkoord en het addendum dat daarna eraan toegevoegd is, leidend bij het uitvoeren van de totale koers.

Het ging in het vorige punt ook over het ramen van budgetten. Ik denk dat ik niet zal herhalen wat allemaal eerder al gezegd is door collega's. In het besluit is trouwens gezegd 'kunt u instemmen met het besluit en met wat hier voorligt?', maar daar zou ik graag wat aan willen toevoegen. Er werd en wordt hier van alles gezegd, bij het vorige agendapunt, maar ook nu, over het ramen van budgetten. Dus ik zou graag willen dat die punten ook meegenomen worden, zonder dat we daar per definitie een addendum of een amendement of een motie aan hoeven toe te voegen. Dat is de oproep aan het college en iedereen die hieraan werkt.

Dat even wat betreft de punten die wij zouden willen meegeven wat betreft de eerste termijn. Maar in de basis staan wij gewoon heel positief tegenover hetgeen wij voorgeschoteld krijgen. We willen instemmen met de punten zoals die hier in de kadernota staan.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan wil ik nu vervolgens het woord geven aan de heer Van Lier. Aan u het woord.

De heer **Van Lier**: Ik wil ook positief beginnen, want we zijn blij dat we dit document nu al hebben liggen, dan kunnen we ook sturen en dan weten we waar we staan. Dus positief dat we een stuk hebben.

Hoe we ervoor staan in november, daar hebben we echt een aardige kluif aan. Dat geldt in ieder geval voor de ambtenaren, maar ook voor ons hier, om te bekijken wat de opties zijn en voor het college, bij het bekijken wat de mogelijkheden zijn. Dus dat zal nog een flinke opgave worden. Dus daarmee kunnen we met de kadernota instemmen over hoe het erbij staat, alleen hebben we ook wat punten erbij die ons opvielen.

Er wordt niets over nieuw beleid gezegd en nieuw beleid kost ook geld of je moet ombuigen. We hebben dan ook een vraag aan het college: klopt het dat in deze kadernota geen nieuw beleid meegenomen is?

Iets dat ons opviel, wat nog niet in de kaderbrief verwerkt is – de brief zat er wel bij – de VNG-brief. Ik heb dat ook in de commissie al benoemd. De VNG geeft advies, 'je moet dat niet doen, maar denk hieraan'. Het advies van de VNG was 'kijk waar je geld van de rijksoverheid voor krijgt'. Bijvoorbeeld het Sociaal Domein. Dat is van de overheid naar de gemeente gegaan en daar krijgen we een budget voor, dat is ook hartstikke nodig zoals ook al door D66 gezegd, bij bepaalde dingen moet je mensen ook helpen. Maar als je daarnaar kijkt – en dat was ook de vraag van het CDA over de € 10,6 miljoen – zijn dat gigantische bedragen voor een klein stukje van onze inwoners. Je kunt niet zonder, maar laten we nou toch eens serieus naar die bedragen kijken. Zeker als de rijksoverheid zegt 'gemeenten, doe dat, ik geef alleen het geld ervoor'. Dat is even de conclusie. Het is een opgave. Ik heb zelf te weinig verstand van hoe en waar, maar als ik de VNG-brief lees, is dat een beetje wat de VNG adviseert.

In de commissie is al aangegeven, wij gaan voor de optie voor een sluitende begroting voor 2025. Dat is dus niet smeren, maar gewoon volgend jaar proberen op nul uit te komen. In het vervolg van de commissie, we hadden het daar over de toeristenbelasting en daar werd een koppeling met PUUUR gelegd, maar toeristenbelasting is voor de toerist. Dat kan een bankje zijn, maar ook een fietspad. Als we moeten bezuinigen, bijvoorbeeld op onderhoud van fietspaden, kun je ook zeggen

'van die € 100.000,00 van toeristenbelasting gaan wij een paar mooie fietspaden aanleggen en een paar mooie paddenstoelen neerzetten met 'eettentje hier, restaurantje daar'.' Dat zou ook nog best kunnen, dus neem die suggestie mee qua ombuigen van budget.

We hebben toen er toeristenbelasting ingevoerd werd, zelfs nog een motie ingediend, die heeft het helaas niet gered, om het wat meer te verhogen. Want als je ziet wat het opbrengt valt het nog mee ten opzichte van de kosten. Dus kijk serieus of de toeristenbelasting nog wat omhoog kan. Dan kun je het ook gewoon goed uitgeven. Want eigenlijk, als je het goed bekijkt, kost PUUUR nu meer dan de toeristenbelasting oplevert.

En het laatste punt. Kijk even naar nut en noodzaak van de bijdrage aan PUUUR want als er € 100.000,00 staat in de begroting voor volgend jaar, dan gaan we aardig stijgen. We roepen al jaren 'we moeten naar PUUUR kijken' en om nu zomaar weer € 100.000,00 te geven, dat gaat er bij ons denk ik niet zo in. Er moet een goede onderbouwing komen, wat willen we? Wat gaan we doen? Zeker als ik naar de kadernota kijk, dan is het een hoop geld dat we uitgeven aan een soort social media en het branden van een merk.

Tot zover eigenlijk mijn eerste reactie op de kadernota.

De **voorzitter**: Dan geef ik nu graag het woord aan de heer Gebben van de VVD.

De heer **Gebben**: Graag willen wij ook beginnen met een woord van dank aan onze ambtenaren en aan het college voor deze uitgebreide kadernota. Na een stroef begin wat betreft het werken met een kadernota, is het nu eindelijk op een niveau waar wij als raad op hebben aangestuurd en daarvoor dank.

De VVD constateert dat het college in deze kadernota een realistisch beeld schetst. Het overallbeeld dat opdoemt, is helder: we stevenen af op een fors structureel financieel tekort, waar bezuinigingen onvermijdelijk zijn. We zien verder dat in de kaderbrief gelukkig goede uitgangspunten staan, zoals bijvoorbeeld dat het coalitieakkoord wordt gebruikt als uitgangspunt, dat het college geen gebruik zal maken van de algemene reserve voor de structurele lasten en dat het college een beperkte ontwikkeling van de lastendruk voor onze inwoners, verenigingen en bedrijven voorstaat. De VVD is verheugd dat te zien en blij dat het college ingezet heeft op een lijn die overeenkomt met een lijn waar wij ook voor staan, die van financiële degelijkheid. Zoals reeds gezegd, voorzitter, de gemeente Midden-Delfland moet bezuinigen, te beginnen in 2025 met € 1,2 miljoen. De jarenlang gekoesterde hoop dat het rijk wel zou bijspringen wat betreft de verwachte tekorten, is grotendeels als een zeepbel uit elkaar geklapt en zelfs op zodanige wijze dat de verwachte tekorten er al in 2025 zijn. Veel partijen hebben in de commissie reeds aangegeven het liefst te zien dat we gaan werken met een begroting voor 2025 die sluitend is en daar sluit de VVD zich graag bij aan. Ook het college geeft aan dit te gaan proberen. Een harde toezegging hierover staat echter niet in de kadernota en dat laat ruimte. Wat uit de kadernota tussen de regels door wel naar boven borrelt, is dat het college die ruimte ook lijkt te gaan pakken. Als je namelijk goed leest, stelt het college eigenlijk dat de kans groot is dat een sluitende begroting in 2025 niet zal lukken en dat wij als gemeente daarom moeten gaan voor de next best thing en dat is een sluitende meerjarenbegroting. Ergens begrijpt de VVD wel dat het college deze winstwaarschuwing in de kadernota heeft opgenomen, maar hierin schuilt wel een gevaar. Door dit voorbehoud te maken, kunnen lastige beslissingen nog wel even op de lange baan geschoven worden, misschien in de hoop dat het financiële tij nog zal keren of omdat het makkelijker toerekenen is als je wat meer tijd hebt. De VVD is daar geen voorstander van en vindt dat zoveel als mogelijk nu een start moet worden gemaakt met bezuinigingen.

Bezuinigingen zijn nooit leuk, maar bieden ook een kans. Het biedt een kans om veel uitgaven eens kritisch tegen het licht te houden en orde op zaken te stellen. Onder druk wordt immers alles vloeibaar. In het vorige agendapunt is daar al een aantal goede suggesties voor gedaan en gelukkig gaat ook Mijn Partij u helpen, dus dat is heel fijn.

De kadernota werkt met zogenaamde A- en B-mutaties.

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie van de heer Vieira, D66.

De heer **Vieira**: Ik zou graag verduidelijking willen hebben op het punt van 'er moet schoon schip gemaakt worden', ik weet niet meer exact hoe het gezegd werd, maar het ging over op een aantal punten goed met de bezem erdoorheen. Welke suggesties heeft de VVD hiervoor zodat de raad dit weet?

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Gebben.

De heer **Gebben**: Mag ik die even parkeren? Want daar kom ik straks op terug. Ik ben nog een beetje in mijn inleiding. En als u dan nog vragen heeft, bent u hartelijk welkom om die te stellen.

De **voorzitter**: Ik stel hierbij dan ook voor dat u allereerst uw betoog afmaakt en dat daarna dan een interruptie mogelijk is.

De heer **Gebben**: Zoals ik al zei, wordt er gewerkt met A- en B-mutaties. En dat maakt het best lastig, want de A-mutaties zijn al bekende uitgaven en de B-mutaties zijn ook uitgaven, maar daar zit alleen nog geen bedrag aan gekoppeld. Door deze B-mutaties is ons vermoeden dat het tekort misschien nog wel groter is dan nu wordt geschat. Even kijken hoor. O ja. Door het college is nu al geschat dat deze B-lijst geen keuzelijst betreft, maar dat het eigenlijk gewoon vaste uitgaven zijn waarvan de hoogte alleen niet is vastgesteld. Voor de VVD zou het wenselijk zijn als al deze uitgaven wel in de komende begroting worden opgenomen. Zodat wij als raad een reëel beeld krijgen van de daadwerkelijke financiële stand van zaken. Nu is het eigenlijk onmogelijk in te schatten hoe groot het financiële gat daadwerkelijk is.

Ook is nog niet helder uiteengezet waar het college bezuinigingen denkt te gaan vinden en wat deze voor mogelijke consequenties zullen hebben. Graag zien wij dit in de begroting van november beter uitgewerkt. We hadden graag wat keuzemogelijkheden gekregen, maar de wethouder heeft in de commissie al aangegeven dat dit er niet in zit en dat is jammer. Graag zien wij echter wel dat bij de begroting wordt aangegeven welke keuzes zijn gemaakt door het college en waarom. Ook zien wij graag de afwegingen en de afgewogen alternatieven vermeld, inclusief de voor- en nadelen. Voor zowel korte als lange termijn.

Wij zijn in ieder geval blij dat het college in zijn zoektocht naar geld de lijn gaat volgen volgens het credo dat de VVD al jaren bezigt, niet penny wise, pound foolish, en goed gaat afwegen of keuzes niet leiden tot onherstelbare problemen of op de lange termijn geen zeer negatief effect hebben. Ik hoor iedereen al denken, was mijn volgende zin, maar dat heeft de heer Vieira al aangegeven, 'waar denkt de VVD zelf die bezuinigingen eigenlijk te vinden?' Wij delen eigenlijk wel de mening van Mijn Partij en de mening van de VNG, dat je die moet halen waar de kans het grootst is om met een procentueel geringe korting het meeste resultaat te behalen. Dat is bij onze grootste kostenpost en dat is het Sociaal Domein. De grip op de kosten is al jaren beperkt. Nu is misschien wel het juiste moment om daar wat aan te doen. Niet alleen wij, maar alle gemeenten krijgen te maken met bezuinigingen en ook zij zullen zeker gaan kijken naar het Sociaal Domein.

Dus college, smeed het ijzer als het heet is. Hoe vervelend dit ook is bij een delicaat terrein als het Sociaal Domein. De wal keert misschien nu het schip. Als we nu proberen zaken in ons voordeel te veranderen, is op lange termijn harder ingrijpen misschien te voorkomen. Wij verwachten van het college dan ook voorstellen voor hoe bezuinigingen hier gerealiseerd zouden kunnen worden. In het najaar spreken wij over het nieuwe jeugdbeleid.

Om het college te helpen, zouden we dan ook echt een keer een debat willen voeren over wat de daadwerkelijke invulling is die wij als gemeente geven. Doen we wat we moeten doen? Of doen we meer? Wat is eigenlijk wettelijk verplicht en wat niet? En willen we wat wij niet per se moeten doen, eigenlijk wel aanbieden, of kan dat wel wat minder? Zonder goed zicht daarop is het voor ons niet duidelijk welke keuzes er zijn. De VVD vraagt hier al jaren om. Nu speelt deze vraag meer dan ooit. Laten we nu op dat terrein eens doorpakken. Wij vragen dan ook aan het college ons dit overzicht nu eindelijk eens aan te leveren en ons een mogelijkheid tot het maken van keuzes te geven.

Ik wil hierbij ook herinneren aan de constatering van de Commissie der Wijzen uit 2021. Die stelt dat jeugdhulp niet is bedoeld voor alledaagse problemen die nu eenmaal horen bij opvoeden en opgroeien, iets waar wij kortgeleden ook OGP Midden-Delfland vragen over hoorden stellen. Verder roepen wij het college op om te stoppen met het steeds verder laten uitdijen van het Maatschappelijk Team. Al jaren dijt dit namelijk langzaam uit, zonder dat dit tot aanwijsbare reductie van de kosten leidt. In 2019 zijn er ten behoeve van het Reddingsplan Sociaal Domein tijdelijk twee fte toegevoegd aan het Maatschappelijk Team. Tijdelijk is vast geworden en ook in deze kadernota wordt nog eens om 0,75 fte voor het Maatschappelijk Team gevraagd.

Naast het kijken naar het Sociaal Domein, lijkt het de VVD ook verstandig om met dezelfde bril eens naar andere grote, gemeenschappelijke regelingen te kijken, zoals de H5 en de ODH. Het is

belangrijk te inventariseren wat zij kunnen doen om te bezuinigen. Wij zien ook graag, en dat is nu extra belangrijk, dat er een gedegen financieel overzicht komt ten aanzien van de stand van zaken met betrekking tot de ontwikkelingen van het asielzoekerscentrum. Gelukkig komt het college na het reces met een aparte begroting/financieel overzicht voor het asielzoekerscentrum. Dat is oké. Graag krijgt de VVD dan een overzicht van de reeds gemaakte kosten, de nog te verwachten kosten en de te verwachten opbrengsten. Tevens zien we daarbij graag vermeld welk deel, als niet alles, wij terugkrijgen van het rijk. Nu hebben we een deel voorgefinancierd. Het zou goed zijn dat wij als raad inzicht krijgen in welke kosten er nog komen en wat het uiteindelijke saldo zal zijn. Als we gaan bezuinigen, vinden wij het van groot belang dat wij blijven vasthouden aan onze identiteit. Midden-Delfland is bijzonder en dat moet ook zo blijven. Onze gemeente is opgericht met als extra bestuurlijke opdracht te waken over het cultuurlandschap binnen de sterk verstedelijkte Randstad. Van deze taak kwijten wij ons goed, maar deze taak drukt ook op onze financiën. Wij zijn het eens met de constatering dat wij ook van meerwaarde zijn voor de ons omringende, verstedelijkte gemeenten. Groen-blauw is daarmee van economische waarde. Het lijkt ons dan ook logisch de economische en maatschappelijke opbrengsten van het landschap meer te verwaarden. Initiatieven van het college op dit terrein juichen wij dan ook toe. Naast ons landschap is ook het prettige, sociale leefklimaat in onze dorpen en buurtschappen van groot belang. Bezuinigingen mogen niet leiden tot aantasting hiervan. Wij ondersteunen dan ook de opmerkingen die in de kadernota hierover worden gemaakt. Het college geeft aan – en dit is tot slot – naar een beperkte ontwikkeling van de lastendruk voor onze inwoners, verenigingen en bedrijven te streven. Daar zijn we natuurlijk blij mee. Wij vragen ons echter wel af hoe standvastig het college hierin zal zijn, mocht de financiële situatie verslechteren. Wij hopen dat het ook dan zal vasthouden aan een geringe stijging van de ozb van 3%. Grote vrees voor de VVD is dat het college bij verdere tegenvallers toch naar de ozb gaat grijpen om het gat te vullen. De ozb gebruiken als pinautomaat van de gemeente lijkt ons geen goed idee. Hier wil ik het voor nu bij laten, mevrouw de voorzitter.

De **voorzitter**: Dat betekent dat ik nu het woord graag wil geven aan mevrouw Koppert van de OGP Midden-Delfland.

Mevrouw **Koppert**: Dank aan – daar begin ik mee – het college en alle ambtenaren voor het opstellen van deze Kadernota 2025-2028. Een mooi overzicht met daarin de ontwikkelingen en opgaven waar wij de komende tijd en jaren als gemeente voor komen te staan. En ik moet zeggen dat de VVD mij hier en daar al wat gras voor de voeten heeft weggemaaid, dus we zitten een beetje in dezelfde lijn, maar ik ga het toch benoemen.

Vandaag nemen wij als raad de kaders door die we aan het college mee willen geven voor de begroting die we later dit jaar gepresenteerd krijgen en waar we dan vervolgens over debatteren. Voor de OGP Midden-Delfland is het allerbelangrijkste dat we het coalitieakkoord samen met het addendum realiseren. Dat is dus ook leidend voor onze uitgangspunten. Dat betekent dat de afspraken die we met elkaar hebben gemaakt, terug te zien moeten zijn in de Begroting 2025 en het meerjarenperspectief 2026-2028.

Echter, als we kijken naar de kadernota zoals deze is opgesteld door het college, dan zien we geen goede cijfers voor de gemeente Midden-Delfland. Al in 2025 zal er een tekort zijn voor ruim € 1 miljoen en dan houden we nog niet eens rekening met de ontwikkelingen die op ons pad zullen komen, maar waar wij als raad nog geen besluit over hebben genomen, die zogenaamde B-lijst. Houden we daar wel rekening mee, dan kunnen we te maken krijgen met een tekort dat in 2025 oploopt naar € 3,6 miljoen. Een heel groot bedrag dat we niet een-twee-drie kunnen oplossen. Het is wrang dat een deel van deze afspraken, de afspraken genoemd in het addendum op het coalitieakkoord, nog niet verwerkt is in de A-lijst, maar dat deze grotendeels in de B-lijst zitten, wat dus eigenlijk inhoudt dat we geen geld hebben voor het realiseren voor een deel van de afspraken die we hebben staan in het coalitieakkoord. Wat de OGP Midden-Delfland betreft een onwenselijke situatie.

En dan zijn er natuurlijk twee opties. De heer Gebben gaf ze al aan: een sluitende Begroting 2025 of uiterlijk in 2028 een structureel sluitende begroting hebben. Voor de OGP Midden-Delfland geldt dat wij gaan voor een sluitende begroting in 2025. Sluitend omdat de ontwikkelingen in de wereld op dit moment niet voorspelbaar lijken te zijn.

Ik zie dat ik een interruptie krijg.

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie van de heer Gebben, VVD.

De heer **Gebben**: Misschien ben ik wat vroeg, maar ik hoor de OGP Midden-Delfland zeggen 'wij willen graag de dingen die in het addendum van het coalitieakkoord staan, uitgevoerd hebben en daar is nog geen geld voor gereserveerd'. Kan ik daaruit concluderen dat als ze toch een sluitende begroting willen, wat de OGP Midden-Delfland zojuist aangeeft, dat ze dat gaan doen en dan ergens anders op bezuinigen? Waar gaan ze die bezuinigingen dan vinden? Of ben ik te vroeg? Of begrijp ik mevrouw Koppert niet helemaal goed?

De **voorzitter**: Dank u wel mijnheer Gebben en daarop geef ik uiteraard het woord aan mevrouw Koppert.

Mevrouw **Koppert**: Voorzitter, als antwoord op de vraag van de heer Gebben: wij vinden het coalitieakkoord leidend, met het addendum dat erbij zit. En dat betekent dus wellicht bezuinigen op andere punten en posten. En waar er dan op bezuinigd moet worden? Dat is iets waarover we hopen de komende maanden met elkaar in discussie te kunnen gaan in de begrotingsbesprekingen die we in november krijgen. Ik hoop dat ik hiermee voldoende antwoord heb gegeven.

Zoals ik al net zei, wil de OGP Midden-Delfland graag een sluitende begroting in 2025. Sluitend omdat de ontwikkelingen in de wereld op dit moment niet voorspelbaar lijken te zijn. Maar een begroting sluitend maken, betekent ook keuzes maken. Keuzes die pijn gaan doen. Daar zeg ik al iets erover. Die pijn mag echter niet te voelen zijn voor de kwetsbaarste inwoners van Midden-Delfland. De armoedecijfers mogen niet stijgen wat de OGP Midden-Delfland betreft. Ook moet er, daar waar nodig, ondersteuning zijn voor inwoners, jong en oud, maar dat betekent niet dat wij alles maar doen waar om gevraagd wordt. Wij zijn dan ook blij dat er in het najaar een nieuw jeugdbeleid komt, evenals een nieuw participatie- en re-integratiebeleid.

Ook zijn we het er niet mee eens dat de ozb meer kan stijgen dan 3%. 3% is wat de OGP Midden-Delfland betreft, een harde grens en een harde lijn. De afvalstoffenheffing moet ook, net zoals de rioolkosten, kostendekkend zijn, niet winstgevend. Dat betekent alsnog voor onze inwoners waarschijnlijk een kostenstijging van 8%. We zijn dan ook heel blij dat we een beleid krijgen op het gebied van afval waarmee de grootste vervuiler ook het meest gaat betalen.

Maar ja, hoe vind je dan wel geld voor een sluitende begroting? Zoals we in de commissievergadering al hebben gezegd, willen we dat er fundamentele keuzes gemaakt worden. Niet een besluit op conto van een A- of een B-lijst, of, zoals we begin vorig jaar gedaan hebben, een keuzelijst waarin we vervolgens geen keuzes gemaakt hebben waardoor we vervolgens leken af te stevenen op een groot tekort. Wij zien dan ook graag dat we de kaasschaafmethode niet hanteren. Dus niet overal een beetje minder, maar maak echt fundamentele keuzes. Dat kan zijn 'out of the box'-denken, met minder personeel hetzelfde willen doen en gebruik maken van AI, minder inhuur van externen, maar ook 'hoe kunnen we als gemeente meer inkomsten genereren?' Daarnaast geldt dat bij het maken van de keuzes helder moet zijn waar wij het gemeenschapsgeld aan besteden. Wat levert iets op? Wat zien inwoners en ondernemers van het resultaat? Als we besluiten, en dat is in lijn met wat de heer Gebben zei, ergens geen geld meer aan uit te geven, wat betekent dit dan? Hoe zijn dan de gevolgen op korte en lange termijn? En wie merken dan wat van deze bezuinigingen, of keuzes die we maken?

Ook wij zijn ons ervan bewust dat het Sociaal Domein onze grootste kostenpost is. Echter, in het Sociaal Domein zitten heel veel wettelijke verplichtingen en op wettelijke verplichtingen kun je eigenlijk niet bezuinigen. Toch is onze vraag aan het college: welke mogelijkheden ziet de wethouder of ziet het college binnen het Sociaal Domein? Wat kan wel, als we ons blijven houden aan de wettelijke verplichtingen. We kunnen ons voorstellen dat dat vandaag niet aan de orde kan komen of dat daar nu geen ideeën voor zijn, maar dat willen we dan wel graag zien in de begroting. Wat is wettelijk? Wat is niet wettelijk?

Tijdens de commissievergadering heeft het college aangegeven dat er in het derde kwartaal voor het azc een aparte begrotingswijziging komt, zodat duidelijk is wat de extra kosten en wat extra inkomsten zijn. Als OGP Midden-Delfland zijn we hier blij mee. Op deze manier zijn wij transparant naar onze inwoners en we kijken dan ook uit naar deze begroting.

Ten slotte dank aan het CDA voor wat betreft de vragen aangaande een uitsplitsing van de kosten voor de jeugd. Zojuist gaf de wethouder in haar beantwoording aan dat de analyse van de jeugdkosten gereed zal zijn na de begrotingsbesprekingen in november. U voelt hem al aankomen. Onze vraag is of de analyse voor de begrotingsbesprekingen gereed kan zijn. En onze vraag aan de

wethouder luidt dan ook, naast 'voor de begroting', wat heeft u ervoor nodig om te zorgen dat u voor de begrotingsbesprekingen de analyse kunt opleveren?
Dat is voor nu de eerste termijn van de OGP Midden-Delfland.

De **voorzitter**: Dan wil ik nu graag het woord geven aan de heer Van Rijs van het CDA.

De heer **Van Rijs**: De fractie van het CDA complimenteert de betrokken ambtenaren en het college voor het tijdig opstellen van deze kadernota. Het voorziene tekort bedraagt in 2025 € 1,2 miljoen, zonder de B-lijst, oplopend naar € 3,2 miljoen en in 2028, € 2,3 miljoen. We lezen dat het doel is om 2025 sluitend te maken. Dat is ook waartoe de VNG oproept. En aangezien het tekort na 2025 nog verder oploopt, steunt het CDA dit streven van het college om allereerst de begroting voor 2025 sluitend te maken. We zullen vervolgens nog veel stappen moeten zetten voor een sluitende begroting voor de jaren daarna.

Op pagina 8 en 9 worden de financiële kaders genoemd waarbinnen de begroting kan worden opgesteld. Het is goed dat we als raad nu de mogelijkheid hebben om op deze kaders te reageren. Het CDA legt de accenten op het volgende. Ten eerste de zorg voor elkaar. Mede dankzij het werk van Stichting Welzijn Midden-Delfland, het Maatschappelijk Team, huisartsen en scholen is de afgelopen jaren ingezet op preventie en het tijdig onderkennen van behoeften aan zorg en hulp. Het belangrijkste is dat het individu hiermee veel beter is geholpen. Ook bespaart dit kosten op de inzet van dure, specialistische hulp. Het CDA geeft het college mee dat we geen ondoordachte bezuinigingen moeten doorvoeren, waardoor dit werk in korte tijd weer wordt afgebroken. We zien wel bij de begroting graag tegemoet welke maatregelen het college neemt om de kosten in het Sociaal Domein, met name, beheersbaar te houden.

Voor het CDA geldt dat iedereen in onze gemeente mee kan doen. Het rijk heeft geld beschikbaar gesteld voor het realiseren van informatiepunten en dat noemen we...

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie van mevrouw Koppert van de OGP Midden-Delfland.

Mevrouw **Koppert**: Voorzitter, het ging over een opmerking die een minuut of wat geleden al gezegd is, maar ik ga mijn best doen. De heer Van Rijs geeft aan dat preventie heeft geholpen door het inzetten van, onder andere, Stichting Welzijn Midden-Delfland en dergelijke. Kan de heer Van Rijs ook aangeven wat al die meerwaarde is en wat er dan geholpen is? Dus kan hij concreet maken wat de bijdrage daarvan geweest is?

De **voorzitter**: Excuus, mevrouw Koppert, maar nu kunt u dan uiteraard beantwoorden en uw betoog voortzetten. De heer Van Rijs.

De heer **Van Rijs**: Mijn antwoord aan mevrouw Koppert, voorzitter, is dat het inzetten op preventie ertoe leidt dat we de mensen daar eerder mee kunnen helpen, dat we eerder zien waar de zorg nodig is en dat dat er dus toe leidt dat de mensen eerder geholpen worden, in een eerder stadium van dat hele proces en dat daarmee ook kan worden voorkomen dat specialistische hulp ingezet moet worden, waardoor er over het totaal een bezuiniging plaatsvindt.

Wat ik verder wil zeggen in mijn betoog is dat voor het CDA geldt dat iedereen in onze gemeente mee kan doen. Het rijk heeft geld beschikbaar gesteld voor het realiseren van informatiepunten, dat noemt het dan ontwikkelpleinen, in de drie kernen waar onze inwoners terecht kunnen voor vragen en advies over uiteenlopende onderwerpen. Het CDA zal erop toezien dat het door het rijk beschikbaar gestelde geld hier daadwerkelijk voor wordt gebruikt om deze ontwikkelpleinen snel te realiseren.

Verder heeft het CDA ingestemd met het plan om vluchtelingen in onze gemeente op te vangen. Wij vinden het een morele verplichting om deze mensen een veilige haven te bieden. De financiële consequenties liggen bij het COA en we roepen het college op om ervoor te zorgen dat er zich geen nadelig meerjarig financieel perspectief ontwikkelt op dit terrein.

Het tweede aspect is wonen. Na jaren is er eindelijk overeenstemming over de ontwikkeling van...

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie van de heer Gebben.

De heer **Gebben**: Ik hoor het CDA zeggen dat zij geen nadelig financieel perspectief zouden zien op de begroting van het azc. Kan het CDA aangeven wat ze daar concreet mee bedoelt? Bedoelt ze

dat het saldo nul moet zijn of dat het € 100.000,00 mag zijn? Graag getallen, want dat spreekt later ook wat makkelijker.

De **voorzitter**: Het woord is aan u, mijnheer Van Rijs, voor antwoord en vervolg.

De heer **Van Rijs**: Voorzitter, mijn antwoord aan de heer Gebben is dat we nu praten over het meegeven van kaders en geen specifieke zaken daarin benoemen. Ik kan wel helder maken aan de heer Gebben dat we hier aan het college vragen dat we, waar we weliswaar nu misschien geld voorschieten, erop toezien dat we structureel op termijn daar geen geld aan uitgeven en dat de kosten daarvan bij het COA liggen.

Ik vervolg mijn betoog. Dat ging over wonen. Na jaren is er eindelijk overeenstemming over de ontwikkeling van Centrumplan Den Hoorn. Het CDA zet zich ervoor in om de bouw van woningen nu snel uit te voeren en hetzelfde geldt voor de andere woningbouwprogramma's die op stapel staan, ook die in de andere kernen. Deze geplande projecten moeten voortvarend worden uitgevoerd.

En het derde punt is de dienstverlening. Uit onderzoek is gebleken dat de dienstverlening van de gemeente verbetering behoeft. Het verbeteren is niet per se altijd een kwestie van geld. Laten we met elkaar werken aan een betere, klantgerichte mindset. Er dienen geen bezuinigingen te worden doorgevoerd die een negatieve impact hebben op de dienstverlening.

Tot slot. Het CDA roept het college op om realistisch te begroten. Dus geen posten die ieder jaar te ruim worden begroot, waarbij er aan het eind geld overblijft. Het CDA wil ook vasthouden aan een maximale opbrengststijging van de ozb, wat al genoemd is, van 3% per jaar en wil de leges voor riool- en afvalstoffenheffing kostendekkend houden. Dus niet hoger dan nodig voor deze activiteiten. En het CDA is van mening dat we toch eerst zelf ons uiterste best moeten doen om de kosten te besparen, voordat we inwoners vragen om een extra bijdrage te leveren om de begroting sluitend te maken. Tot zover de eerste termijn.

De **voorzitter**: Dan ga ik nu tot slot voor de eerste termijn naar de heer Ringeling van de ChristenUnie.

De heer **Ringeling**: Voorzitter, als je als laatste spreekt, is alles al gezegd eigenlijk, maar goed. En vorige week is er ook al heel veel gezegd. Ik wil mij beperken tot drie opmerkingen voor wat betreft dit deel, maar voordat ik naar de opmerkingen toe ga, dank aan het college en de ambtenaren voor de kadernota. Die ziet er fantastisch uit, prachtig.

Mijn opmerkingen. Voorzitter, de ChristenUnie is geen voorstander van bezuinigingen die ten koste gaan van kwetsbare groepen. Van bezuinigingen die ten koste gaan van de kwaliteit van zorg, jeugdzorg of zorg in de brede zin des woords, voor bepaalde groepen die dat nodig hebben, zijn wij geen voorstander. Voorzitter, de VVD kwam met een goed punt om het gesprek aan te gaan over 'wat hoort wel bij de jeugdzorg en wat hoort niet bij de jeugdzorg en hoe gaan we dat doen?' Ik meen mij te herinneren dat dit voorstel al halverwege de vorige raadsperiode twee of drie jaar achter elkaar bij de begrotingsbehandelingen is gedaan. En elke keer waren er medestanders om dat te doen. De vraag die ik hier nu voorleg, maar ik weet niet aan wie ik die vraag moet stellen, is: waarom hebben we dat gesprek eigenlijk nog nooit gevoerd? Want dat is al vier of vijf jaar geleden voor het eerst aan bod gekomen. Ik weet nog dat Ellen Snethlage daarna zei 'ja, dat moeten we doen'. En ik zei ook 'moeten we doen' en volgens mij waren er meer medestanders, maar we hebben nog nooit het gesprek gevoerd. De VVD kwam er daarna, met die begrotingsbehandeling van het jaar daarna – ze zijn heel consequent en vasthoudend, dat mag je ze meegeven – weer mee, maar ik zou er voorstander van zijn om dat te doen. Dus ik weet niet wie ik moet aankijken om dat gesprek te organiseren, maar ik ben er voorstander van om te praten over 'wat hoort er wel en wat hoort er niet bij de jeugdzorg?' Ik merk dat ik een interruptie heb.

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie inderdaad, van mevrouw Langeveld, CDA.

Mevrouw **Langeveld**: Voorzitter, ik heb wel een vraag aan de heer Ringeling. Het klopt wat u aangeeft. We hebben het er regelmatig in de raad over gehad dat we graag het debat willen voeren. Als ik even naar onze eigen fractie kijk, en dan vooral ook naar mijzelf als persoon, heb ik ook regelmatig vragen gesteld over de kwaliteit van de jeugdhulp, over de kosten van de

jeugdhulp en over waar en hoe we eventueel bepaalde dingen beheersbaar kunnen maken. Ik heb ook wel gemerkt dat het dan ook lastig is. Dan stel ik de vraag wel, maar dan merk ik ook dat er door de collega-raadsleden eigenlijk niet op geanticipeerd wordt. Dus ik ben heel erg blij met uw vraag nu, maar kunt u mij misschien ook een antwoord geven op de vraag hoe het dan kan dat u niet eerder bent aangeslagen op vragen, die vooral vanuit het CDA zijn gesteld, om juist met elkaar het debat te voeren over waar we grip op kunnen hebben?

De **voorzitter**: De heer Ringeling.

De heer **Ringeling**: Ik zal een poging wagen. Ik denk dat waarom ik daar niet op ben aangeslagen – ik kan alleen voor mezelf spreken – is dat ik geen behoefte heb aan een discussie waarbij we zeggen 'we moeten € 22,15 minder besteden' of zo iets. Het gaat niet om de cijfers achter de komma. Het gaat om de fundamentele vraag: wat willen we met de jeugdzorg? Wat moeten we? Wat rekenen we tot jeugdzorg en wat niet? Wat vinden we de taak voor de ouders als opvoeders en wat hoort bij de jeugdzorg? Zodat iemand een kind dat een tijdje van slag is niet direct naar de jeugdzorg stuurt. Die discussie willen we voeren en niet over een detailvraag 'moet het nou € 22,50 zijn of € 25,00 zijn?' We willen die fundamentele vraag 'wat hoort bij de jeugdzorg en wat niet?' behandelen. Tenminste, dat is mijn insteek. Ik weet niet wat de insteek van de VVD is. Dus daar moeten we misschien een keer over praten: waar willen we over praten? Ik weet niet of dat een antwoord is op uw vraag? Ja.

Voorzitter, er is al eerder gezegd, door verschillende mensen, '€ 1,2 miljoen tekort op de begroting voor komend jaar'. Daarom is nu alleen gekeken naar een A-lijst. Bij het debat van vorige week was ik zelf niet aanwezig vanwege bepaalde omstandigheden, maar op de B-lijst staat bijvoorbeeld ook participatie. Het verhaal van mevrouw Koppert daarbij intrigeerde mij dan ook want dat is een thema dat ik ook belangrijk vind. Dus ik zou het jammer vinden dat we helemaal niets van de B-lijst zouden kunnen doen. Want als er nu één punt is, laten we het voorzichtig zeggen, waar de gemeente nog enige stappen ter verbetering zou kunnen zetten, is het wel het stukje participatie. Daar kregen we een rode kaart voor, volgens mij, vorig jaar tijdens het azc-debat. Dus ik zou het heel jammer vinden als we helemaal niets uit die B-lijst zouden kunnen doen, maar ik realiseer me dat als je zelfs de A-lijst niet helemaal kunt doen zonder kleerscheuren, het moeilijk wordt om naar de B-lijst te kijken. Maar het zou toch wel... Ik wil bij de begroting wel met wat voorstellen komen die nog op de A-lijst moeten staan, eerlijk gezegd.

En het laatste punt – hoewel ik hier uit de discussie en van wat ik vorige week heb gezien, proef dat ik hier alleen in sta, ook al merkte ik bij de vorige spreker dat hij daar aan het eind wel weer enige ruimte in bood – is het punt van de ozb-stijging. Ik vind ook niet dat de ozb het pinpasje van de gemeente moet zijn, maar ik ben het eens met het college dat dat een uitgangspunt is, maar dat, voor als het echt hard nodig is, die optie open moet worden gelaten, dat het voor ons wel bespreekbaar moet kunnen zijn. Dus niet op voorhand, daar ben ik ook geen voorstander van, maar het moet niet helemaal in beton gegoten zijn als 'helemaal niet'. Ik proefde bij de laatste spreker ook die opening, volgens mij. Daar wil ik het voor nu bij laten.

De **voorzitter**: Dank u wel en dat betekent dat ik voor de eerste termijn van het college graag als eerste het woord geef aan wethouder Voskamp.

Wethouder **Voskamp**: Voorzitter, veel is gezegd over de kadernota en de druk die erop zit op het moment dat we de gegevens ophalen voor de begroting van volgend jaar, de meicirculaire waarin het een en ander duidelijk wordt en het u mee willen nemen in de huidige stand van zaken, het beeld zoals we dat nu hebben, terwijl wij aan het werk gaan naar de begroting van 2025, in dit geval. Dat is een stand van zaken en die hebben wij zo transparant mogelijk aan u willen aanbieden.

Er werd een keer gezegd 'we hebben de hoop gehad op de meicirculaire van het rijk, dat daarmee alles in één keer opgelost zou zijn'. Voorzitter, je hebt hoop totdat je een reëel beeld krijgt, maar het was niet de hoop dat we daarmee alles zouden kunnen doen. Alleen hoopten we natuurlijk wel dat het rijk over de brug zou komen met geld voor de taken die het aan ons heeft toebedeeld en waar we uitvoering aan mogen geven. Maar, voorzitter, we hebben ook de realiteit dat we eigen ambities hebben en dat dat het, bij wijze van spreken, alleen nog maar moeilijker maakt. Toen de meicirculaire er dan opeens was en het resultaat was dat we inderdaad al in 2025 aan de bak mogen in het kader van een sluitende begroting maken, hebben wij gedaan wat we konden doen

door u te laten zien waarvan wij zeggen 'dit is in de A-lijst onontkoombaar en dit moeten we administratief verwerken omdat we gewoon echt geen keuze hebben om dat niet te doen', en we hebben een B-lijst – en richting de VVD wil ik toch aangeven dat er echt bedragen genoemd staan op de B-lijst – waar wij laten zien wat wij denken dat er op ons af komt, maar waarover nog geen besluit genomen is en waar mogelijk nog keuzes in zitten, maar waar misschien ook wel dingen in zitten die net zo onontkoombaar zijn als wat in de A-lijst zit, waar alleen nog geen besluit over genomen is. Dat hebben we u willen laten zien. Ik denk dat mevrouw Koppert op een gegeven moment ook een goed punt had daarover, we zien al dat het moeilijk is en met die B-lijst wordt de uitdaging alleen nog maar groter.

Voorzitter, ik heb ook een paar keer wat dingen gehoord waarvan ik dacht 'volgens mij staat dat echt niet in de kadernota'. Zo hoorde ik een opmerking alsof het college alleen zou proberen om 2025 dekkend te maken en daarna heel snel over zou gaan naar de laatste jaarschijf. Voorzitter, dat is niet het geval. Wij gaan ook voor het dekkend maken van 2025. Dat staat ook gewoon in de kaders. Het is wel zo dat die opgave niet makkelijk is en we aan de bak moeten en sommige bezuinigingen, als we het daarover hebben, misschien niet in het eerste jaar, misschien niet in het tweede jaar, maar pas in het derde jaar kunnen vallen. Richting de provincie, onze toezichthouder, hebben we gewoon de verplichting om of het eerste jaar sluitend te maken of te laten zien dat we toewerken naar een sluitend meerjarenperspectief in de laatste jaarschijf met alle plannen die we daarvoor hebben. Wij gaan voor een kostendekkende begroting voor 2025, maar zoals verder ook aangegeven is, de kaders die u daarbij meegeeft, zijn wel de spelregels waar wij mee aan de slag gaan. En dat geldt niet alleen voor het dekkend en sluitend maken van de begroting, maar dat geldt ook in het licht van de ozb. Dat geldt ook voor een aantal andere stappen die daarin genoemd zijn.

Voorzitter, dank voor alle input die we gehad hebben. D66 gaf op een gegeven moment aan 'kunt u ook meenemen wat er in het vorige debat gezegd is zonder dat we een amendement indienen?' Het is natuurlijk best lastig om dat vanuit zes fracties mee te nemen en daar een eensluidend oordeel uit te halen, maar ik heb gehoord wat er gezegd is. We gaan ons best doen om zo goed als mogelijk dat mee te nemen en te wegen waar wij zien dat er een meerderheid voor zou kunnen zijn als we dat voorstellen.

Voorzitter, dan is natuurlijk de hamvraag: waar gaan we dat dan de komende tijd zoeken? Ik denk dat er een vijftal punten is waar wij als college naar kijken en waar ambtelijk heel hard aan gewerkt zal worden in de zomerperiode. We zien in de jaarrekening dat er op verschillende plekken toch nog steeds wat lucht zit in de begroting. We denken dat we door lucht eruit te halen, keuzes kunnen maken over 'waar kunnen we wat minder doen?' Wat voor effect heeft dat? Als er schade zou zijn van zo'n besluit, hoe lang duurt het dan voordat we dat weer kunnen herstellen als er bij wijze van spreken weer wat meer geld te besteden is? Of sluiten we misschien door een keer een bedrag te verlagen een investering die we in het verleden gedaan hebben, in een keer helemaal af en komt het niet meer terug?

Het tweede punt is het planoptimisme dat er nog altijd in zit. Ik denk dat het een positieve benadering is. We willen gewoon graag de goede dingen doen. Alleen als we ernaar kijken, zien we inderdaad nog steeds dat er een stukje planoptimisme in zit. Misschien kunnen we daar nog wat in vinden.

Voorzitter, we hebben het over de A- en de B-lijst en er werd op een gegeven moment gezegd dat het geen keuzelijst is, alsof dan de hele lijst maar gedaan moet worden. Nee, voorzitter. Het is geen keuzelijst in die zin dat u kunt aangeven 'dat wel en dat niet'. We moeten met elkaar zowel naar de A-lijst als naar de B-lijst en eigenlijk daarmee gewoon naar de hele begroting kijken 'waar kunnen we het vinden?' We hebben dat zelf genoemd 'geen heilige huisjes'. Wij willen gewoon alles bespreekbaar maken wat er kan. Waarom besteden we hier geld aan in de begroting en op welke wijze denken we dat we daar misschien een dekking kunnen vinden?

Voorzitter, ook genoemd, en daar zien wij ook wel mogelijkheden, is de incidentele impuls. Kunnen we nu investeren zo dat we uiteindelijk op termijn besparingen kunnen realiseren? Dat kan zowel op het vlak van preventie zijn, maar dat kan misschien ook zijn in investeren in technieken of in nieuwe materialen die bijvoorbeeld in het kader van beheer een besparing opleveren.

Kostendekkende leges vormen wat ons betreft het vierde punt waar wij denken dat we nog een slag te slaan hebben. Meerdere partijen hebben het gehad over de ozb. Die koppel ik daar ook nog maar eventjes aan. Ook in de commissie hebben we het daarover gehad. Het is echt ons streven om die 3% als maximum aan te houden. Ik heb echt gehoord wat u zegt over dat wij geen pinautomaat zijn. Ik wil ook wel aangeven dat dat beeld niet moet ontstaan, want volgens mij zijn

we daar echt niet op die manier mee bezig. Maar ik denk dat de heer Ringeling ook wel terecht aangeeft dat we soms wel keuzes moeten maken waarbij misschien, mogelijkserwijs, eventueel – ik kan het niet voorzichtiger zeggen – de uitleg zou kunnen zijn dat we graag willen investeren om daar in de toekomst beter uit te komen en dat we daar misschien wel een verhoging voor nodig hebben. Voorzitter, nogmaals, het uitgangspunt is echt om dat niet te doen dus ik wil daar verder niet al te veel woorden aan vuil maken.

De kostendekkende leges. De oproep was om de afvalstoffenheffing en de rioolheffing niet meer dan kostendekkend te laten zijn en dat is ook niet anders dan het beleid. Winstgevendheid op dat vlak zie ik niet ontstaan.

En als laatste denken wij dat er nog reële ruimte zit binnen de begrotingsspelregels die wij hebben als gemeente en waar we ons aan te houden hebben. Wij denken dat er nog mogelijkheden zijn om binnen die spelregels begrotingsmogelijkheden in te zetten die gewoon geaccepteerd zijn maar die moeten ook op lange termijn haalbaar zijn. Dat zou kunnen zijn dat we incidenteel wat reserves kunnen inzetten. Die mogelijkheid is bijvoorbeeld gebruikt, maar dat willen we niet structureel doen en dat moet op lange termijn houdbaar zijn. Het kan niet zo zijn dat we – volgens mij kwam dat aan de orde in de vorige discussie – over vijftien jaar ons eigen vermogen hebben opgegeten. Daar staan we niet voor. We gaan wel zoeken zodat we binnen de reële ruimte die we hebben, binnen die spelregels kijken naar wat onze mogelijkheden zijn, zodat we de goede dingen kunnen blijven doen voor onze inwoners, voor onze gemeente.

Voorzitter, dat is de algemene beschouwing die ik wilde geven. Volgens mij zijn er ook nog wat concrete zaken en vragen gesteld aan mijn collega's.

De **voorzitter**: Dank u wel de heer Voskamp en dan wil ik nu graag het woord geven aan collega-wethouder, mevrouw Oderwald.

Wethouder **Oderwald**: Voorzitter, ik heb een aantal rode lijnen gehoord door alle betogen heen en die gingen vooral over het Sociaal Domein en specifiek over jeugdhulp. Daar hebben we bij het vorige agendapunt ook al bij stilgestaan. We zijn daar al heel hard aan aan het werken, maar ik wil toch wel een paar kanttekeningen plaatsen bij de opmerkingen die u gemaakt heeft.

Zo wordt door de VVD gesteld dat we een flinke uitbreiding hebben gehad. Dan wil ik de VVD wijzen op een heel oude brief. In feite zitten we op dit moment op hetzelfde niveau in het Maatschappelijk Team aan fte. Er wordt soms wel eens wat afgehaald en bij gedaan, maar we zitten op hetzelfde niveau aan mensen. Dat kunt u teruglezen in een oude brief, zelfs al uit 2021, van 27 mei, over de kosten in de jeugdhulp. Ik denk ook dat het belangrijk is om te kijken waar we die kosten nu precies maken. Want ons Maatschappelijk Team, ons team voor de jeugd, heeft een belangrijke functie. U stelt een vraag, de heer Ringeling vooral, maar dat was naar aanleiding van de vraag van de VVD, 'waarom doen we meer dan wettelijke taken?' Dat is het dilemma in jeugdzorg. Het is een openeinderegeling. Dus om daar aan de knoppen te draaien, is gewoon heel moeilijk. We hebben landelijk een reikwijdtediscussie. Die voeren we ook regionaal en we kijken wat we daar in ons lokale team ook aan kunnen toevoegen. Het is heel belangrijk dat we zelf aan de knoppen zitten en zelf de mensen paraat hebben om te zorgen dat we die geïndiceerde jeugdzorg zoveel mogelijk proberen tegen te houden, maar dat is niet makkelijk.

Ik heb u al verteld dat we in dit najaar een debat zullen voeren naar aanleiding van ons voorstel over dat lokaal jeugdbeleid. Ik zal een tipje van de sluier oplichten over waar we het in de regio over hebben, want daar zijn we bezig met een aanpak voor beleid voor verblijf, om dat af te schalen om daar op de kosten te kunnen besparen. We zijn bezig met het terugdringen van lichte hulp, om dat te voorkomen. Daar zien we instrumenten voor om dat te kunnen doen. We zijn bezig om collectieve zorg wat meer in het onderwijs te brengen in plaats van individuele zorg te laten zijn. En we zijn bezig met het verder uitbouwen op sturing in het zorglandschap. We hebben nog veel meer punten geïdentificeerd in de regio, maar daar gaan we u echt op 25 september a.s. uitvoerig in meenemen en, waar mogelijk, zullen we dat vertalen naar de lokale component. We trekken samen op. Want het gaat inderdaad om serieuze kosten en we moeten ons ervan verzekeren dat we dat – dat hoor ik u ook heel veel zeggen – zoveel mogelijk doen om de kwetsbare inwoners ook gewoon te kunnen blijven helpen en te blijven beschermen. Zeker kinderen moeten we een kansrijke start blijven bieden in deze gemeente. Dus dat is heel belangrijk.

Ik hoor ook complimenten over preventie, maar ook daar hebben we in het verleden echt op bespaard. Daar zien we dat het goed gaat, maar het is niet altijd hard te maken wat het is. Ik zou

u een overzicht kunnen sturen van hoeveel we daarop sinds 2020 bespaard hebben. Dus ik wil heel hard werken om het inzichtelijk te maken, maar in feite besparen we harder en moeten we er gewoon soms echt ervoor waken dat we het kind niet met het badwater weggooien. Bepaalde elementen, zoals jeugdgezondheidszorg, kunnen later hogere kosten voorkomen en daar moeten we op blijven inzetten. Ik zal me er hard voor maken om u ook zoveel mogelijk erin mee te nemen hoe we dat doen, want dit is een flink bedrag op de begroting in totaal.

Even kijken, heb ik dan alle punten gehad? Ja, ik had nog een vraag van de OGP Midden-Delfland. Die sluit in feite aan bij de technische vragen die we ook van het CDA hebben gehad over 'hoe lopen nu precies die kostenontwikkelingen?' Als u dan kijkt naar de getallen die wij u hebben voorgehouden over 2022 en 2023, dan zijn de fluctuaties best groot. Het voorspellen van deze getallen is niet eenvoudig. Natuurlijk nemen we die mee in de ramingen die we voor 2025 maken. Wat dat nu precies betekent? Wij hebben ook ambtelijk wel meer zicht op hoe die getallen zich ontwikkelen en wat de actualiteit daarin is, maar dat is niet eenvoudig. Dat zag u ook aan deze rapportage. Als je naar een andere dataset kijkt, krijg je precies een andere invalshoek. Ik wil voorkomen dat ik continu aan het uitleggen ben waar de verschillen precies op zitten, dus daarom wil ik u toezeggen dat we gaan kijken hoe we u een inzicht kunnen geven in de actuele ontwikkelingen van de jeugdhulp van dit jaar en in hoe zich dat doorvertaalt naar een realistische begroting voor volgend jaar. Maar ik kan niet zeggen welke kant het op dit moment opgaat, want we sturen daar heel hard op. We zien in de regio dat het de gemeenten echt raakt en dan heb ik het eigenlijk relatief nog makkelijk. Ik presenteer hier niet hoe het elke gemeente harder of zachter raakt, want daar mag iedere wethouder zijn eigen woordvoering over doen. Ik denk dat dat het is voorzitter, dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel mevrouw Oderwald, dan kijk ik nog even naar de heer De Leede, of hij nog een reflectie wil geven op de eerste termijn. Aan u het woord.

Wethouder **De Leede**: Voorzitter, in algemene zin constateer ik dat de raad ons desgevraagd wat suggesties heeft meegegeven over waar in het bijzonder naar te kijken en hoe de raad zelf zijn afweging zal maken in het kader van de voorstellen die we gaan doen om de begroting sluitend te maken. Ik denk dat we die gewoon meenemen bij het invullen van de voorstellen zoals de heer Voskamp dat noemde. Dus ik heb geen reflectie op specifieke punten.

De **voorzitter**: Dank u wel mijnheer De Leede. Dat betekent dat we nu overgaan naar de tweede termijn en ik kijk even rond wie daar gebruik van wil maken. Dat zijn alle fracties behalve de heer Ringeling. Ik zou u anders als eerste het woord hebben gegeven. Maar dat betekent dat ik nu wil beginnen met de heer Van Rijs van het CDA.

De heer **Van Rijs**: Allereerst dank aan het college voor het geven van antwoorden op de reflecties die we hebben meegegeven. Ik wil ook graag een antwoord geven aan de heer Ringeling die zei 'er is misschien wat flexibiliteit bij het CDA'. Laten we duidelijk zijn, laten we eerst zelf kijken naar waar wij kosten kunnen besparen voordat we de inwoners vragen om ook daaraan bij te dragen dus we verwachten echt van het college dat we daar vrij strikt op zijn.

Een tweede punt gaat over de beleidskeuzes jeugd. Heel hartelijk dank aan de wethouder voor de uitleg daarover en ook de uitnodiging die blijkbaar komt voor 25 september a.s. Het gaat dan wel over acties die regionaal zijn en het wordt dus een hele uitdaging om als die acties zijn afgesproken, die nog in de begroting mee te nemen. Toch willen we graag de oproep aan het college meegeven om, daar waar die mogelijkheden er zijn en waar die boven komen borrelen, die al wel in de begroting mee te nemen.

En tot slot wil ik graag even reageren op wat Mijn Partij zei over PUUUR. We moeten geen onbetrouwbare overheid zijn. Er zijn afspraken gemaakt met PUUUR over een financiële bijdrage om die boel op te starten en daar hoort een bedrag bij, ook nog voor 2025. Ik sta er wel volledig achter dat....

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie van de heer Van Lier van Mijn Partij.

De heer **Van Lier**: Ik heb een vraag aan de heer Van Rijs. Weet hij het nog, heeft hij dat nog in zijn geheugen? Twee jaar geleden hebben we het over exact dezelfde dingen gehad 'we moeten geen onbetrouwbare partij zijn, we moeten door, laten we het geld voor twee jaar geven'. We

hebben toen voor twee jaar € 100.000,00 gegeven en gezegd 'in de komende twee jaar gaan we kijken wat we ermee gaan doen'. Nu krijgen we eenzelfde situatie, 'we moeten geld geven want anders zijn we een onbetrouwbare overheid en we moeten kijken wat we ermee gaan doen'. Ik heb een soort déjà-vugevoel. Bent u dat met mij eens en is dat de bedoeling?

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Van Rijs.

De heer **Van Rijs**: Ik ben het niet met u eens en het is niet de bedoeling. Wat ik hier probeer te zeggen, is duidelijk te maken dat er veel geld gaat naar PUUUR. Dat ben ik volledig met u eens. En dat we er zeker naar moeten kijken en ook met PUUUR moeten afspreken dat we dat afbouwen, is ook een heel duidelijke zaak. Maar ik zeg ook dat we moeten vasthouden aan toezeggingen die al zijn gedaan. Dat is wat ik probeerde daarover te zeggen. En tot zover mijn tweede termijn.

De **voorzitter**: Dan wil ik door naar de heer Gebben van de VVD.

De heer **Gebben**: We hebben veel goede dingen gehoord en dat stemt ons wel positief. Alle partijen vragen eigenlijk om een sluitende begroting. Dat vinden wij ook positief. Dat zal wel leiden tot een stevige opgave voor onze gemeente en ook tot lastige keuzes, vrezen wij. Het is ook goed om te horen dat het college aangeeft dat er geen heilige huisjes zijn, en dat geldt wat ons betreft ook voor PUUUR. Het is goed om daarnaar te kijken en er ook goed over na te denken of wij dat geld echt nog willen investeren voor dat doel. Maar goed, daar komen we dan te zijner tijd op terug. Wij hopen van harte dat het college de € 1,2 miljoen weet te vinden. Daar wensen we u veel wijsheid bij toe en wij kijken uit naar de uiteindelijke begroting in november en we zullen voor vanavond instemmen.

De **voorzitter**: Dan wil ik graag nu het woord geven aan de heer Van Lier van Mijn Partij.

De heer **Van Lier**: Mijn voorgangers zijn me deels voor geweest, dat heb je natuurlijk altijd, want ik had ook opgeschreven 'de jaarrekening als onderlegger gebruiken'. Alleen gaf het college al aan 'we zien de ruimte, we zien de mogelijkheden, we hebben ervan geleerd, we gaan dingen aanpassen'. Dus laten we kijken wat we kunnen leren van dat agendapunt dat we eerder hadden en daarvan mee kunnen nemen.

We zijn het ook helemaal eens met het CDA. Eerst absoluut naar eigen kosten kijken. Dus eerst eens kijken 'wat kunnen we zelf doen?' en dan verder kijken. Absoluut mee eens.

Ik zit nog een beetje met de jeugdzorg. We hebben een toezegging gehoord dat er een overleg komt en een verhaal komt. Ik hoorde de discussie net even tussen de ChristenUnie en het CDA. Misschien kunnen we in het overleg met het Sociaal Domein nog een keertje een paar punten benoemen, in een informeel overleg, misschien met een paar ambtenaren erbij, want ik doe wel Sociaal Domein, maar ik weet er minder van dan u. Dan hebben we ambtelijke ondersteuning om dat verder uit te leggen en verder te begrijpen, denk ik. Dus misschien kunnen we die handreiking van het college vragen.

Even een tip. We hebben een paar jaar geleden ook aan het college c.q. ambtenaren gevraagd 'maak eens een lijstje met wat verplicht en niet verplicht is?' Dat hebben ze ooit een keer afgegeven. Ik denk een jaar of zes geleden. Dat hebben we nog steeds in ons bezit. Het is ideaal want dan kun je zien 'wat moet de gemeente en wat mag de gemeente?' Daar zit wel een nuanceverschil in.

Ik heb nog opgeschreven dat in de eerste termijn de gemeenschappelijke regelingen zijn genoemd. Daar hebben we minder grip op maar ik doe wel een beroep op het college en alle partijen die erin zitten om, als we in een gemeenschappelijke regeling zitten, te kijken wat we daarmee kunnen doen. Ik denk dat meer gemeenten daarmee bezig zijn. Het lastige is dat je maar één partij in een groter geheel bent, maar ik denk dat meer gemeenten tegen deze financiële problemen aanlopen. En dan de kadernota. Het is een richting, daar hebben we echt geen moeite mee. We hebben misschien detailverschillen met elkaar, maar ook dat valt mee trouwens, als ik dat zo merk, dus we gaan ook meestemmen met de kadernota.

De **voorzitter**: Dan wil ik graag nu het woord geven aan de heer Vieira.

De heer **Vieira**: Ik was eerste spreker in de eerste termijn en nu zo'n beetje als laatste. Dus tussendoor is er ontzettend veel gezegd en op een aantal zaken wil ik nog wel even reflecteren, op wat gezegd is door mijn collega's en het college.

Ik ben het eens met de heer Gebben. Die heeft nog even wat aangehaald over de waarde van het landschap. Daar mag niet op bekibbeld worden en we kunnen ons daarin vinden, omdat zeker dat groen en blauw waarde heeft. Dan kom je meteen op het punt van de heer Van Lier, de toeristenbelasting. We hebben het volgens mij vorig jaar, of het jaar ervoor ook al gezegd. Als je gewoon puur naar het bedrag kijkt... Of als je gewoon naar het bedrag kijkt, zonder dat ik daar 'puur' bij noem, excuses daarvoor, dan is dat ongeveer een derde vergeleken met wat ze in Delft rekenen of in Westland rekenen. Dus de vraag is eigenlijk: waarom zouden wij met een gebied dat zoveel groter is om te beheren dan Delft en met zoveel minder accommodatie per definitie drie keer zo weinig toeristenbelasting vragen? Dus wat ons betreft is het geen heilig huisje om het te houden wat het is. We hoeven ons absoluut niet uit de markt te prijzen, maar de oproep aan het college is: kijk daarnaar.

Een andere knop waaraan mogelijk gedraaid zou kunnen worden, zijn de leges. Ik ben het met het college eens, als je een zaak hier op het gemeentehuis zou vragen, waarom zou je niet de kostprijs rekenen? Waarom zou de rest van de gemeenschap daaraan moeten bijdragen? Dus het is inderdaad goed om daarnaar te kijken.

Ozb. We hebben inderdaad als maximum gesteld: 3%. Dat is wat ons betreft ook het uitgangspunt. Op een gegeven moment krijg je aan het einde misschien een discussie 'wat heb je liever, 3,5% ozb en een heel uitgebreid participatietraject? Of kies je daar helemaal niet voor en houd je het op 3%?' Dat zijn discussies die je misschien later gaat voeren. Dat zijn best... Nou ja, daar moeten we te zijner tijd naar kijken, maar we moeten inderdaad eerst kijken naar die andere zaken waar we kosten op kunnen besparen. Er is er één met name uitgelicht, eerder vanavond. Maar eigenlijk bestaat de begroting van de gemeente uit drie posten. Een daarvan is inderdaad het Sociaal Domein. Er zit een 'moet-lijst' bij, daar kun je niet aan komen, en er zit een 'mag-lijst'. Stel dat je iets doet dat niet verplicht is, dat € 100.000,00 kost, maar waarvan je weet dat als je het weghaalt, de kosten later, doordat er dure doorverwijzingen komen, € 200.000,00 worden. Is het dan zo slim om te besparen? Eigenlijk willen we als raad inzicht daarin. Ik denk dat dat zou helpen en dan kunnen we altijd alsnog zeggen 'we doen toch iets wel' of 'we doen iets niet'.

De andere post is personeel. Dan kom ik op wat mevrouw Koppert zei, AI. Ik zeg niet dat je al het personeel moet vervangen door computers, maar het kan ontzettend helpen in het opstellen van brieven of heel veel andere zaken om gebruik te maken van die technologie. Daarmee help je je personeel en kun je een stuk effectiever zijn. Dus het is inderdaad goed om op dat vlak te kijken. En de laatste post die heel groot is, zijn natuurlijk wegen en alle onderhoud en dat soort dingen. Daar hebben we het eerder ook al over gehad. Laten we maar kijken wat daar mogelijk aan winst zal zijn.

Eentje die ook benoemd is, is het azc. Ik ben het er volstrekt mee eens, en dat zijn wij altijd geweest, dat je volstrekt duidelijk moet maken wat de kosten zijn. Wat ons betreft, breng je natuurlijk los van de kosten ook de opbrengsten in. Als je dertig flexwoningen krijgt van € 100.000,00, dan levert dat € 3 miljoen op ten opzichte van wanneer je ze zelf had moeten kopen. Dan had dat zoveel op je begroting gekost. Dus wat ons betreft toon je niet alleen je kosten aan, maar ook wat je ervoor krijgt of wat we hebben gekregen door de opvang van vluchtelingen. Dus we kijken uit naar dat totaaloverzicht daarvan, aan zowel opbrengsten- als kostenkant. Volgens mij heb ik dan zo'n beetje alles aangestipt wat ik zo snel even hoorde en dan wil ik het hierbij laten.

De **voorzitter**: Dan wil ik tot slot mevrouw Koppert het woord geven, van OGP Midden-Delfland.

Mevrouw **Koppert**: Ook dank aan het college voor het beantwoorden van de vragen die wij gesteld hebben. We zijn ook blij dat de wethouder aangaf dat de begroting als geheel gezien moet worden en dat we het niet moeten hebben over een A- en B-lijst, in lijn met wat wij hebben aangegeven. Nog even terug naar de heer Gebben. Het is geen besparing van € 1,2 of € 1,6 miljoen, maar als je de B-lijst erbij optelt, zit je echt op ruim € 3 miljoen. Dat zijn echt forse bedragen. Dus dat wil ik toch eventjes zeggen, want dan zouden we bij voorbaat de B-lijst niet doen en daar zijn wij echt geen voorstander van.

We hebben nog wel een andere kanttekening. Het Sociaal Domein is natuurlijk iets meer dan alleen de jeugd. Daar zit ook nog iets dat WMO heet, en dat is ook een aardig kostenpostje zullen we

maar zeggen. Dus ons verzoek is niet alleen te kijken naar wat er mogelijk is op de jeugd, maar ook naar wat er mogelijk is binnen het gehele Sociale Domein.

We hebben nog een vraag aan de wethouder. We hebben best wat reserves als gemeente hier en daar. Zijn er nu nog verborgen reserves? Hebben wij nog ergens potjes staan die er al jaren staan, waar we niets mee doen en kan daar ook nog iets mee gedaan worden? Dus onze vraag is: zijn die er nog ergens?

We waren blij dat de VVD heel duidelijk aangaf dat het Bijzonder Provinciaal Landschap of eigenlijk het groen-blauw wel de aandacht behoort hebben. Als je de open, groene, progressieve partij bent, is dat voor ons ook een uitgangspunt dus daar vinden we elkaar helemaal in. Wij vinden ook het CDA, het streven moet echt zijn: 3% ozb-stijging en niet bij voorbaat al beginnen met 'stel je voor dat en dan kiezen we misschien toch wel voor een verhoging'. Nee, dat moet een keuze zijn die wij in de begrotingsbesprekingen maken. Dus het uitgangspunt is 3% stijging en eerst echt bij onszelf zoeken voordat we nu al zeggen 'we hebben alvast de deur op een kiertje gezet zodat die misschien wel ietsje meer of iets anders mag zijn'. Verder zullen wij in gaan stemmen met de kadernota. Dank u wel voorzitter.

De **voorzitter**: Dat betekent dat ik nu naar links kijk, naar wethouder Voskamp, die ik als eerste het woord wil geven.

Wethouder **Voskamp**: Ik zit even te kijken welke opmerkingen er nog gemaakt zijn waar ik op kan of zou moeten reageren. Om aan te geven hoe ingewikkeld het soms is. Er wordt heel erg nadrukkelijk gekeken naar 'waar kunnen we kosten besparen aan onze eigen kant, voordat we dat op de inwoners afwentelen?' Het dilemma zit er natuurlijk wel in dat we die kosten maken ten gunste van de inwoners en op het moment dat we daarop gaan besparen, kan dat wel eens een effect hebben op de inwoners die we juist proberen te ontzien. Dus daar zit ook wel iets waar we heel scherp op moeten zijn, dat, als we ergens de leges verhogen om ze kostendekkend te maken, dat wel betekent dat voor de inwoner bijvoorbeeld de kosten voor een paspoort – nou ja, een paspoort niet, want dat zit al op het maximale niveau – of sommige andere leges zullen stijgen en daarmee dus toch ook stiekem een lastenverzwaring voor de inwoner zijn. Voorzitter, ik zie een interruptie.

De **voorzitter**: Mevrouw Koppert, aan u het woord.

Mevrouw **Koppert**: Eigenlijk een aanvullende opmerking op de heer Voskamp. Ik zal er netjes een vraag van maken. Nu brengt u me helemaal van mijn à propos. De heer Voskamp gaf net in zijn betoog aan 'sommige bezuinigingen kunnen ook meer kosten voor onze inwoners inhouden op langere termijn, of wat dan ook'. Voor ons is het belangrijk dat we juist dat inzicht krijgen. Dat zouden we dus ook graag willen zien in de begroting. En mijn vraag is dan, heel flauw, is de heer Voskamp het dan met ons eens dat als je daar een goede afweging van maakt, je dus ook beide kanten moet kunnen zien?

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Voskamp.

Wethouder **Voskamp**: Ja, voorzitter, we gaan de komende tijd hard aan het werk om een sluitende begroting te maken. Dat hebben we aangegeven. Dat doen we op basis van deze informatie uit de kadernota en we gaan u zo goed als mogelijk meenemen op het moment dat we die begroting hebben, of bij de richting die we hebben, in welke keuzes we daarin hebben gemaakt en uitleggen waarom. Dus in die zin zullen we u zo goed als mogelijk daarin meenemen. Mocht dat niet gelukt zijn, dan hoop ik dat u me daarop bevaart bij de begrotingsbehandeling. Even kijken hoor. Voor wat betreft het azc nog in algemeenheid het volgende. Juist het verhaal dat we een saldo willen maken van de uitgaven die we hebben, waarvan we van delen nu al weten dat we voor sommige dingen nog verplichtingen aangaan, en juist ook de afspraken die we hebben met het COA voor wat betreft de huur en de inkomsten die we daaruit krijgen vanuit het faciliteitenbesluit, maken dat we straks met een begrotingswijziging komen waarin we dat netjes op een rijtje zetten, zodat inzichtelijk is, transparant is en voor iedereen te zien is 'wat krijgen we, welke kosten maken we en wat voor saldo zal dat zijn?' En de heer Van Rijs, nog uit de eerste termijn, geven we mee dat het streven is, en daar werken we hard aan en daar zien we ook echt

mogelijkheden toe, dat dit uiteindelijk een positief plaatje voor de meerjarenexploitatie wordt voor de gemeente en geen negatief plaatje voor de gemeente.

Voorzitter, richting mevrouw Koppert wil ik ook nog toezeggen dat we de WMO daarbij zeker ook zullen betrekken. Er zijn zeker wat reserves, die staan altijd netjes genoemd in de jaarrekening en bij de begroting en ook daar zullen we naar kijken of het nog zin heeft om daar wat mee te doen of dat we daar wat van kunnen gebruiken. Aan de andere kant bijt dat stiekem ook wel weer het inzetten van reserves voor structurele lasten, maar dat gaan we zeker doen.

En volgens mij heb ik dan in zijn algemeenheid weer gereageerd op alle opmerkingen die zijn gemaakt.

De **voorzitter**: Dat betekent dat we hiermee aan het eind van de beraadslagingen en beantwoording zijn gekomen tot de besluitvorming. Dat betekent dat ik u allen nu wil vragen om uw stem te geven. Dat gaat nu in. Alle stemmen zijn uitgebracht en daarmee is het voorstel 100% aangenomen.

Het voorstel wordt unaniem aangenomen.

6. Sluiting

De **voorzitter**: Alle agendapunten zijn behandeld. We hebben nu de zomervakantie voor de deur, dat betekent dat we het zomerreces ingaan. Ik hoop dat we u mogelijk aanstaande vrijdag nog kunnen ontmoeten. Dan hebben we het inluiden van het zomerreces met elkaar. Wie daar niet kan zijn, wil ik vast een heel mooie zomer toewensen, met een lekker stukje rust en een beetje ontspanning. Dat zou mooi zijn. Dan gaan we de accu weer opladen. We hebben flink wat uitdagingen. Daartoe nodig ik u uiteraard weer van harte uit om in september dan met elkaar vervolgstappen te gaan maken en voor nu nodig ik u ook straks nog even uit voor een hapje en een drankje hier. Nogmaals dank voor uw inzet. Tot na deze zomer, wel thuis en tot zo. Dank u wel. Hiermee sluit ik de vergadering.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de raad van de gemeente Midden-Delfland op 24 september 2024.

de griffier,
A. de Vos

de voorzitter,
F.I. Noordermeer-van Slageren